

צ'בזטי מזהר"ן

תנינא

דף כט:

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה סג

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמח)

מאמר ניגון של ארץ ישראל

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן תנינא

זמן ומקום אמירת התורה

לא ידוע מתי והיכן נאמרה.
כיון שמבאר בה פסוק מפרשת מקץ
אולי היה זה בחנוכה.

פתיחה

רבנו מבאר בתורה זו סוד המנחה ששלח יעקב אבינו עם בניו לשליט מצרים המשנה למלך מעט צרי ומעט דבש נכאות ולט וכו' ולבאר זאת מבאר סוד פרק שירה ומתייחס בעיקר לשירת העשבים שרועה צדיק ששומע שירתם מנגן אותו ומעלה אותו לעורר יחוד למעלה שעל ידו נשפע שפע וברכה לעשבים ועי"ז יש ברכה במאכל הבהמות. עוד מועיל הניגון לרועה עצמו שכיון שהוא כל היום בין הבהמות הוא בסכנה שיהיה רועה את עצמו בבחי' רוח הבהמה היורדת למטה לארציות, אבל ע"י הניגון שעושה משירת העשבים הוא מברר רוח האדם העולה היא למעלה מרוח הבהמה היורדת למטה, וזוכה להיות נמשך לבו למעלה אליו ית. עוד מבואר שכל שפע הפרנסה העולם בא למלך תחילה ועל כן הניגון השלם של כל הבריאה היא אצל המלך, אבל לשרים יש רק חלק מהניגון.

ליקוטי הלכות

ברכות השחר ג' כח
יו"ד טריפות ב' ג'
מקח וממכר ד' ג'
אפורופוס ג' ז'

שיחות השייך לתורה זו

שמעתי, שפעם אחת ספרו לפניו מנסיעת הרב הקדוש מפרדיטשוב זכרוננו לברכה ל"אס, ואיך שאסף שם ממוני הרבה. אמר : נגון טוב מזה, ובפרט נגון של ארץ-ישראל בודאי טוב מזה. אם היו לוקחים בעל תאות ממוני, שעליו דרשו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות נד.): "ובכל מאדף" (דברים ה, ה) 'יש לך אדם, שממונו חביב עליו מגופו', אף-על-פי-כן אם היו מראיז/כ לפניו נגון של ארץ-ישראל, היה נתבטל אצלו כל תאותו אל הממוני.
אמר המעתיק: עין בלקוטי תנינא סימן מ': מי שידע מארץ-ישראל וכו', בסוף המאמר מוכן שם ששפע של ארץ-ישראל היא בחינת שפע פפולה, שעל-ידי זה נתקן תאות ממוני. וכן מבאר בלקוטי הלכות, הלכות ברכת-המזון, הלכה ד, אות טז, עין שם. ועין בלקוטי תנינא סימן ס"ג על ענין קחו מזמרת הארץ, רצונו לומר נגון של ארץ-ישראל וכו' עין שם. ויש לומר שזהו שסיים אחר-כך: וכסף משנה קחו בידכם, בחינת שפע פפולה הנזכר-לעיל: (- חיי-מוהר"ן, סימן תקפ"ה).

ראשי פרקים

- לכל רועה ניגון לפי העשב והמקום שגדל בו
- כי כל בהמה יש לה העשב שאוכלת והרועה מנגן כדי לברך את העשב שאוכלת בהמתו באותו מקום.
- לכל עשב יש שירה שאומר וזה פרק שירה.
- משירת העשבים שהם מאכל בהמתו באותו מקום נעשה ניגון הרועה. (נראה הכוונה שמנגן את שירת העשב ועי"ז ממשיך לו שפע יותר)
- לכן תיכף שהיה בעולם רועה ומקנה, היה כלי זמר, (לברך בו את מאכל המקנה)
- כי הרועה בניגון נותן כח לעשבים ועי"ז יש אוכל לבהמות
- גם הניגון טובה לרועה עצמו שלא יהיה רועה את עצמו
- כי הניגון הוא התבררות הרוח רוח אדם מרוח הבהמה. (משמע ששירת העשבים נשמעת לרועה בעירוב טוב ורע ובניגון הוא מברר את קול השבח מקול ההבא ומעלה אותו שבח להקב"ה לעורר שפע יותר לעשב מאכל בהמתו)
- הפרנסה באה תחילה למלך וממנו מתחלק לעולם. (אפילו מלך גוי מצד שהוא מלך נעשה מרכבה למלכות)
- לכן למלך יש ניגון שלם אבל לשרים יש רק חלק מהניגון כפי הצורך פרנסת מה שתחתם. (ניגון משמע שהם מבררים את השירה ומעלים מיין נוקבים להמשיך ברכה ומלך גוי דלא שייך בזה אצלו זה רק בכח)
- ע"כ יעקב אבינו ששלח ניגון למשנה מלך מצרים דלא ידע שהוא יוסף שולח לו לפי הנהגה ששמע (שהוא שליט על כל ארץ מצרים ומשביר לכל עם הארץ, ואת האלקים הוא ירא)

כ הלשון מראין לפניו צ"ע שלא אמר מנגיני לפניו. ועיין תורה כג ומעשה ממדינת העשירות שבמעשה מבעל תפלה שתאות ממון הקשה ביותר לצאת ממנה, ובמעשה הנ"ל לא מצא עצה אלא קשה מאד כפי המסופר שם ובתורה כג רק מי שזוכה להסתכל בשרש הממון שגם זה מדרגה גבוהה, וכצד יתכן שיש עיצה כל כך פשוטה להראות לאדם ניגון של א"י ומיד תתבטל ממנו תאוה נוראה זו. ובאמת צ"ע כוונת רבנו שמראין לו ניגון, אולי זו הסיבה שצריך להראות לו דווקא דהיינו שגם זו מדרגה גבוהה.

- בניגון ששלח ליעקב ליוסף רצה לפעול אצלו מה שהיה צריך. (אולי ע"כ שלח לו ניגון מבורר שייעלה אותו קצת יותר למדרגת אדם וימשוך אותו לבחי' רוח אדם ויעלה אותו מיין נוקבין להמשיך שפע פרנסה שיתבטל הרעב)
- המנחה ששלח מעט צרי ומעט דבש נכאות לוט ובטנים ושקדים (אולי אפ"ל כיון שהיה שר ולא מלך שלח לו מעט מניגון שבח הצרי ומעט משבח הדבש אבל נכאות ולוט בטנים ושקדים שלח ניגון כל השבח של נעם א"י המשתבחת בהן. צ"ע כיון שלא שלח לו ניגון מאכל בהמה אלא מאכל אדם מדוע שלח לו דווקא פירות אלה ולא ז' מינין שנשתבחה בהן א"י אלא הדבש תמרים).

הקדמה

רבנו בתורה זו מבאר את סוד המנחה ששלח יעקב אבינו לשליט מצרים המשביר לכל עם הארץ עם בניו שחזרו משם וספרו שהשליט התנכל להם לומר מרגלים אתם ואסר את שמעון עד שיביאו לפניו את אחיהם הקטן בנימין, ותחילה סירב יעקב עד שכלה הלחם מהבית ויהודה הבטיח להיות ערב לנער אזי הסכים ובשלחו אותם כתיב (בראשית מג יא) **"וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יִשְׂרָאֵל אֲבִיהֶם אִם כֵּן אִפּוֹא זֹאת עֲשׂוּ קַחוּ מִזְמַרְתַּת הָאָרֶץ בְּכֵלֵיכֶם וְהוֹרִידוּ לֵאמֹשׁ מִנְחָה מֵעֵט צִרִי וּמֵעֵט דְּבַשׁ נִכְאֹת וְלֹט בְּטָנִים וְשִׁקְדִים"**.

ומבאר רבינו ש"זמרת הארץ" הוא סוד ניגון הארץ, וניגון הוא סוד ברור רוח הטובה מתערובת רוח של טוב ורע, כמבואר בתורה נד אות ו'. ויש כח בניגון לפעול אצל השומע את רצונו. ויעקב אבינו שלח ניגון של ארץ ישראל שיש בו סגולות גדולות, ושש מינים ששלח מנחה מעט צרי מעט דבש וכו' היו רמזים למשקל הניגון של ארץ ישראל ששלח לו. ובזה רצה לפעול מה שרצה לפעול אצל השליט, כי לא ידע שהוא יוסף, רק ידע הנהגותיו שספרו לו בניו שהוא שר חשוב משנה למלך וירא אלקים.

עוד מבאר רבינו סוד פרק שירה ומביא לדוגמא את שירת העשבים, שהרועים הצדיקים היו מנגנים וע"ז מעוררים שפע גדול לעשבים שבהם היו רועים את צאנם. ופרט שהיו נוהגים לרעות במדברות ששם העשב מועט ובלא שיעורו שפע בכח נגינתם לא היה עשב לבהמתם. ובזה מבאר רבינו את הפסוק שבני למך התאומים שילדה אשתו עדה חידשו שניהם בזמן אחד שתי חכמות, חכמת גידול מקנה וצאן במדברות שחידש יבל, וחכמת הניגון בכלי שיר שחידש יובל/ו'. כי הן תלויות זו בזו כנ"ל להמשיך עשב לבהמה, ועוד תועלת חשובה לרועה בעצמו שכיון שהוא עוסק עם בהמות כל היום עלול מאד להיות רועה את עצמו יחד עם בהמותיו, דהיינו ליפול למדרגת בהמה שענינה ומחשבתה בארץ, והניגון מועיל לברר רוח האדם העולה היא למעלה מרוח הבהמה היורדת למטה (קדלת ג כא), להשאר דבוק בהקב"ה.

מלשון רבינו שנקט שירת העשבים וניגון הרועה, ולפי דבריו שניגון הוא סוד הברור כנ"ל, ולפי דבריו ששירת העשבים היא בחי' פרק שירה הידוע, ולפי המבואר בספרים שפרק שירה הוא שירת הברואים/ו' או המלאך/ו' הממונה עליהם, שיר שבח שעולה ומעורר את השפע הקצוב ההכרחי/ו' לכל נברא. אבל יהודי כיון שהוא בעל בחירה אזי הכבוד

^א צ"ע האם באמת יובל ידע פרק שירה וידע לנגן את ניגון כל עשב לפי מקומו, כי לכאורה היא מדרגת צדיקים גדולים ויובל מבואר במפרשים שהיה מנגן רשע שכונתו לע"ז וזימה. וא"כ צריך לומר שכונת רבינו שיוכל חידש את הניגון עצמו אבל לא שידע בעצמו לנגן שירת העשבים אלא רק משמים ירדו שתי חכמות אלה ביחד כיון שהן קשורות זו לזו. דהיינו שיוכל עסק רק בניגון ויבל רק בבהמות. מאידך אולי כן נחברו זה לזה כי אולי בדורות ראשונים היתה האלוקות בנגלה יותר ושמעו את שירת העשבים אלא שכנגד זה היה היצחק"ר גדול יותר לכן השתמשו בחכמה זו רק לצורך תאוות ופרנסה. וכן ידוע שהעבודה זרה לא היתה טפשות אלא חכמה עצומה שידעו להשביע מלאכים ולרצות כוחות טומאה בקרבנות, ואפשר שגם ידעו כל מלאך איזו שירה שר וצ"ע.

אבל את העניין השני שבניגון לברר רוח אדם מרוח בהמה נראה לי שלא זכה יבל כיון שיוכל היה מנגן רשע לא זכה לשפע אדם אלא שפע בהמה, ועוד לפי המבואר בתורה רלו שעיקר הניגון דקדושה התחדש בהולדת לוי בן יעקב. וצ"ע דמאידך עיין הגר"א שם על הפסוק שיוכל היה מתבודד במדברות ואם היה צדיק אולי זכה גם לזה וצ"ע.

^י **בביאור** פי אליהו על פרק שירה לרבי אליהו דייק לפני כשלש מאות שנה, אחרי שהביא את הדעות שהיא שירת המלאכים האריך להוכיח שהיא שירת הברואים בעצמם.

^י **שירת העשב** היא שירת המלאך הממונה עליו כדאיתא במדרש רבה בראשית י' ו' אין לך על עשב שאין לו ככב ומזל שאומר לו גדל, והכוונה למלאך הממונה עליו (ויש גרסאות שחוב מפורש מלאך וכן הביא רבינו בתורה ט' ותורה נז). כך מבואר בשער מאמרי רשב"י

וכן מבואר בשער המצוות ואתחנן אות נח. וזה לשונו – [נח] ענין פרק שירה אמרו שם בפרק הנזכר כי האומר פרק זה בכל יום זוכה לכמה מעלות והענין הוא כי אותו הפרק מיוסד על השירים שמשוררין בכל יום כל הנבראים שבעולם לבורא יתברך וכל שהוא חכם ובקי לכיון היכן הם רמזים כל הנבראים שבעולם בקומת האדם כנודע בזוהר ריש פרשת תולדות כי כל העולמות כלם הם ציור קומת אדם בדרך כלל וכן בדרך פרט נזכר שם כי כל הנבראים תלויים באדם שהוא מלך על כלם. ונמצא כי מי שידע חכמה זו לכיון מקום אחיזת הנבראים כל אחד ואחד באבר פרטי שבשיעור קומת האדם ויאמר ויזכיר בפיו כל הפרק ההוא שבו נזכרין כל אותן השירות שמשוררין כל הנבראים כל א' וא' כפי השפע הנשפע לו והנה הוא גורם ירידת שפע אל כל הנבראים כלם:

^י **עיין ספר דרישות בענייני המלאכים** (להרמ"ק) – הדרישה הששית – חקירה חמישית: ...דלענין שירה ושבח אפילו היחיד, ומה גם עסק התורה שאפילו אחד שכינה עמו כדפי' במתניתין, וזה בכל עת ורגע שירצה, ולא כן המלאכים שיש להם שעה קבועה ואם ישנו את תפקידם יספו כרגע, והטעם שהם אינם מושכים שפע בבחירה אלא בסוד פרק שירה, שעניינו שמעוררים על ידי שירתם הזווג והשעשוע להתפשט מדת הטוב אליהם ברצון קונם מיום המצאם בשיעור ידוע, ולכך משוררים ומעוררים הזווג ההוא לבד ולא מוסיפין עליו ולא גורעין ממנו, והעת הקבוע לזווג ההוא ושיעור הנאתם מזוי השכינה נמשך אליהם בשירם וזמרים, אמנם ישראל הכל תלוי בבחירה, אם מוסיף ביחוד וקדושה וברכה בכל עת ובכל רגע, מייחד ומזווג ומברך וקושר הספירות העליונות, ואין שעה קבועה ולא שיעור קבוע אלא אם מוסיף מוסיפין לו, וכפי דביקותו בקונו כך קונו מתדבק

שמים שעולה משבחו שאומר הוא הרבה יותר גדול, כמבואר במקום אחר שעיקר הכבוד הוא מבעל בחירה הרחוק דייקא, ועוד (לפי המבואר בשער המצוות ואתחנן אות נח ובחסד לאברהם ד' ג) כיון שנברא בצלם אלקים דומה לקומה העליונה כלול מכל העולמות וכולם תלויים בו לתקנם וכשאומר שירת הבריאה גורם שפע לכל הבריאה הרוחנית והגשמית שרפים ואפנים ועשב הארץ, לכן כשיהודי אומר פרק שירה אזי השירה עולה ויש לה כח עצום לעורר שפע רב מלמעלה¹ לאותם נבראים.

וכידוע פרק שירה הם פסוקים שכל נברא אומר, והאומר פרק שירה רק חוזר עליהם בכוונה לקשור את אותה בריאה לשורשה, כדי לעורר יחוד פנימי שע"ז ימשך לה שפע רב. אבל רבנו שמדבר על רועה שמנגן את שירת העשבים, וניגון הוא ברור כנ"ל, משמע שזו עבודה נפלאה של צדיקים לשמוע את שירת העשב מהמלאך עצמו ולברר אותו מקול הברא של הבלי עוה"ז, ולנגן אותו להקב"ה, כדי לעורר שפע לעשב הנצרך לו במקום שרועה את בהמתו.

ולפי שכל זה מבאר רבנו כדי לבאר כוונת יעקב אבינו במנחתו ליוסף משמע שהניגון של ארץ ישראל ששלח לו היה שירת אותם שש מיני גידולי שבח הארץ שיעקב ברר את שירתם בניגון שאת משקלו שלח לו בשש מיני המנחה, ומכתוב הנ"ל "קחו מזמרת הארץ בכליכם" נראה הכוונה שיעקב אבינו נתן לבניו את הניגון בכלי הנגינה שלהם שינגנו לפני השליט.

עוד כדי לבאר מדוע שלח לו מנחה זו ולא אחרת, מבאר רבנו יסוד שכבר נתבאר בכמה תורות לעיל תורה ה' תנינא וטז תנינא שהפרנסה כשבאה לעולם תחילה מקבל אותה המלך, וממנו לשרים ולכל הממונים על כל הברואים. ועל כן כיון שהשליט לא היה מלך אלא שר שלח לו יעקב אבינו ניגון השייך לשר ולא את הניגון השלם של ארץ ישראל. וצ"ע מה הוא הניגון השלם ומדוע רק ניגון השייך לו יכול לפעול עליו ולא ניגון השלם של א"י.

ואולי אפ"ל כיון שתמוה, מדוע שלח לו מהצרי והדבש רק מעט. וששלח לו משבעת המינים שארץ השתבחה בהן רק מעט ממין אחד דבש תמרים, ואולי זה בעצמו כיוון שהיה שר ולא מלך.

דהיינו ששלח לו ניגון שמורכב מעט מהניגון של צרי ומעט מהניגון של דבש ומכל הניגון של נכאות וכל הניגון של לוט ולכל הניגון של בטנים ושקדים, וביחד הוא ניגון של א"י המתאים לשר משנה למלך כמותו.

צ"ע לפי המבואר בפנים שהניגון הוא לפי העשב הגדל באותו מקום שהרועה רועה את בהמתו, לכאורה היה צריך לשלוח ניגון של ארץ מצרים כי שם רצה לפעול שפע לפירות לבטל הרעב. וכנראה כיון שסבר שהוא גוי לא שייך בניגון הקדוש והמשכת שפע יותר מהקצוב².

וצ"ע כיון שסבר שהוא גוי כיצד רצה שהניגון השייך לשר כמוהו יפעל על ידו, הרי לגוי אין כח לברר ולא להעלות מייך נוקבין להמשיך שפע, שזה עניין שנתחדש בישראל שכיון שהוא כלול מכל העולמות כנ"ל, ע"כ נגינתו יכולה להמשיך שפע לכל הבריאה.

ואולי אפ"ל שעל כן כתיב שם "ויאמר להם ישראל אביהם" דייקא, שכידוע כשיעקב אבינו היה במוחין דגדלות נקרא ישראל, וע"כ רצה שע"י הניגון של א"י יפעל אצלו להתקשר עמו, ואזי יהיה כמו שליח של יעקב להעלות מייך נוקבין. ואע"פ שאין שליחות בעכו"ם אין זו שליחות ממש אלא עניין של התקשרות.

ואולי אפשר לומר שעל כן שלח לו ניגון מבורר השייך לו דייקא שיפעל עליו בכמה עניינים תחילה יעלה את עצמו מבהמה לאדם ועוד ימשוך ליבו³ להיות נמשך ומקושר עם יעקב (כמבואר בתורה רכו) ואזי כשיהיה מקושר עם הניגון

בו ויוסיף יחוד למעלה, והיינו אומרם צור ילדך תשי ח"ו או רוכב שמים בעוזך, וזו ממעלת האדם להפליא על מלאך, שהמלאך נופל תחת זמן השירה ומוכרח, והאדם שזמן השירה בידו ובעל בחירה לייחד בכל עת שירצה ומוסיף וגורע.

¹ עיין חסד לאברהם א' ז' שמלמעלה הכוונה ממש מא"ס. וצ"ע לכאורה זה סותר את המבואר בכוונת ק"ש ובע"ח שיחוד התדיר של חו"ב מעורר שפע חכמה מבינה ולא מלמעלה מזה ורק היחוד הפנימי שע"י אתערותא דלתתא מעורר שפע מהא"ס.

וזה לשון החסד לאברהם א' ז' ... כאשר (יוקבע בשכלך) ויקבץ שכלך כל ההקדמות הנזכרים תמצא שפע (קבוע) (קצוב) להשכינה (ו)לכל הנמצאים בין יהיו טובים או רעים בערך מעשה (ה)עולם וכל היושבים בו, נבראים קטנים וגדולים בהמות וחיות היער והיסודות ומורכביהם כמו הדומם והצומח והחי שאינם מדברים ואינם בכלל עונות כלל, ועל זה רמזו רז"ל באמרם אדם ובהמה תושיע ה' אדם בזכות בהמה וכו', והיינו שכולם יש להם שרים מופקדים עליהם למעלה ואותן השרים הם ישבחו וישוררו לבוראם, ושירם וזמרים עולה ומושך את האור א"ס עליהן ומחיה אותם, וזה שאמר הכתוב הללו את ה' מן השמים וכל המזמור כולו, וזהו נקרא פרק שירה, ושיר הזה מתקבץ כולו יחד ועולה, וזוהו נרמז סוד פרק שירה באמרם שמים מה הם אומרים כו', ארץ מה היא אומרת כו', ההרים מה הם אומרים כו', כלב מה הוא אומר חתול מה הוא אומר, (וכן כל הברואים שבעולם) (וכיוצא), והשיר הזה (עולה הכל ביחד בכלל) (העולה ונכלל ביחד) מקבץ אותם שר העולם הנקרא מטטרון, מפני שהוא מופקד על שירת המשוררים לקבץ הכל ולהכניסו פנימה, ולשאוב אור קיום כל הנמצאים התחתונים ולתת להם קצבת מזונם ושפעם, ובהתעלות שירת המלאכים אל הכסא ושבח הכסא אל הספירות ושבח הספירות אל האין סוף ב"ה יתעלה יתקבץ הכל ונעשה שבח אחד ושיר כלול, ואז יושפע למטה אור המחיה את כולם:

² אע"פ שרבנו אומר שהניגון התחדש עם התחדשות גידול המקנה כדי שע"י הניגון ימשיך שפע לבהמות והתחדש ע"י יבל ויובל בני עדה ולמך אולי אפ"ל עפ"י הרמח"ל בדרך ה' שעד דור הפלגה היה לכל גוי האפשרות להיות צדיק ובודר הפלגה נלקח מהם וניתן האפשרות רק לזרע אברהם יצחק ויעקב, ואע"פ שגם לגבי האבות יש מחלקות כידוע חקירת הפרשת דרכים א' אם יש לאבות דין ישראל או בן נח, י"א שהנידון בבנים אבל הם עצמם היה דין ישראל. עכ"פ לרוב המפרשים גם יבל ויובל התכוונו לע"ז ורק יחידי הדורות בכל אלפים שנות התווה היו מכוונים לשם שמים.

³ עיין תורה רכו – ועקר הנגון הוא מבחינת שבט לוי שהיו מנצחים בשיר, שהם מבני לאה, ואז כשנולד לוי נאמר (שם כ"ט): "הפעם ילדה אישי אלי", כי על ידי שנולד לוי שהוא סטרא דנגונא (זחר שמות דף י"ט): על ידי זה בחינת ההמשכה, שילוח וימשך אליה, ועל כן נגינה שהוא נשתלשל ויורד משם, מבחינת "ועיני לאה רכות", יש לו כח למשך, בבחינת "הפעם ילדה" כנ"ל

של יעקב אבינו יעלה הניגון לעורר השפע הנצרך לעולם דרכו, שהיה שליט בארץ מצרים ומשביר לכל עם הארץ, ועי"ז יתבטל הרעב. וכפי שאמנם התקיים בסמוך אח"כ.

וצ"ע מה הכוונה ניגון של א"י. דמשמע להבדיל מניגון של חו"ל. ושניהם ברור טוב מרע כמבואר במקום אחר. ועיין בחסד לאברהם א' יט מבאר שהמיוחד בא"י שכל שטחה ת' פרסא על ת' פרסא/ו' הוא פתוח עד היכל לבנת הספיר בלא מחיצות ובלא שרים ואין בה שליטה לא לככבים ולא לגלגלים אלא הקב"ה בעצמו לבדו משגיח עליה, ועל כן השפע הקבוע נשפע בה בלא התלבשות עד כמה שאין מניעה מצד העוונות, כי שכשהעוונות גורמים אזי מתמעט הברכה בפירות כמבואר בגמ' תענית כג. שבזמן שישראל עשו רצונו של מקום אזי היו עדשים כדינרי זהב וחטים ככליות השור וענבים כמו עגלים/כ"א. ועל כן צררום להראות לדורות הבאים מה העוון גורם עי"ש. ומבואר שם/כ"ב שזה לא היה באיתערותא דלתתא אלא רק השפע הקבוע מצד שירת הבריאה בלבד, שהוא מטבעו מוכן לשפע עצום ונפלא ורק העוונות גרמו למעט, אבל מצד הטבע צריכים הפירות להיות בגודל נפלא כנ"ל. אבל זה רק בא"י ולא בחו"ל כמבואר שם/כ"ג.

לפי דברי רבנו כאן משמע שגם בחו"ל הרועה מנגן להמשיך ברכה לעשב שהוא מאכל בהמתו באותו מקום, אלא כיון שהמקום גורם מצד הטבע שהפירות בלא ברכה כל כך לכן גם הניגון אינו שבח כל כך כמו הניגון של ארץ ישראל, ולכאורה צ"ע לפי מה שביארנו שהניגון להבדיל מהשירה הוא כבר בח"י איתערותא דלתתא שמעורר שפע גדול יותר, א"כ אדרבה כיון שבחו"ל האור מועט והתערובת רבה, נמצא שמי שמצליח שם לברר טוב, זה בחי' שבח מהרחוקים יותר, שהוא כבוד שמים יותר, וא"כ היה ראוי לכאורה שגם השפע היורד, יהיה רב כפי יחס הכבוד שעלה משם. אבל נראה כיון שגם השפע היורד יותר ע"י הניגון, יורד בארץ ישראל, ומשם מתפשט לחו"ל/ל"א. כמבואר במקום אחר, ששלמה המלך היה יודע השבילין של התפשטות כל צמח מהארץ לכל מקום בחו"ל, והיה מגדל באותו שביל שבארץ מכל המינים. לכן אין מציאות שבחו"ל יהיה שפע רוחניות יותר מבארץ.

בזה מבאר רבינו כוונת יעקב אבינו ששלח מנחה למשנה מלך מצרים מעט צרי ומעט דבש נכאות וכו' ששלח לו ניגון של א"י ע"י שרמז לו משקלות הניגון בפירות ששלח לו, נראה הכוונה שרמז לו לניגון שמורכב מעט מהניגון של צרי ומעט מהניגון של דבש ומכל הניגון של נכאות וכל הניגון של לוט ולכל הניגון של בטנים ושקדים, וביחוד הוא ניגון של א"י המתאים לשר משנה למלך כמותו (כי עדיין לא ידע שהוא יוסף) ובוזה רצה לפעול אצלו מה שצריך. רבנו לא מבאר מה רצה לפעול אצלו, אמנם אפשר לשער ממה שכתוב בתורה ששלח אותם להביא מזון ואת שמעון ושבנימין יחזור ולא יישאר אצלו ושלא יתנבל להם כמו שעשה בעבר, שזה מה שרצה לפעול, אבל כיצד הניגון יפעל כל זה צ"ע.

¹ צ"ע שלא נקט גבולות ארץ ישראל שגבלה התורה בפרשת מסעי, שהם הרבה פחות מזה. ואילו ד' מאות פרסאות שהם 1600 ק"מ כנראה שזה הגבולות של לעתיד לבוא שהאורך מנחר פרת עד מצרים. אמנם הרחוב צ"ע.

² צ"ע שזה לא אותו היחס כלל כי היחס בין ערשה לדינר זהב קטן בהרבה מהיחס בין חטה לכלית שור, וגם זה קטן מהיחס בין ענב לעגל. ואולי כי הברכה לפי הצורך ואולי ענבים שהם גם אכילה ועיקר השתייה של אז לכן נצרך יותר מחטה.

³ חסד לאברהם א' יט – ...כי הטבע נוצר מהחכמה עליונה כמשה"ה כולם בחכמה עשית, ויש בכלי זה לסבול הרבה ברכות אמנם נתמעט מציאות' מחמת עון התחתונים שגורמים הצמצום בברכות, ומיעוט טבע של הנמצאים בהמציאות וכן פי' בגמרא צררום כדי להראות לדורות הבאים (להודיעם) כמה החטא גורם, ר"ל כי טבע המציאות של הכלי המחזיק להיות עדשים כדינרי זהב וחטים ככליות השור ויותר מזה, אמנם החטא גרם שצמצם הכלי את עצמו ואינו נותן כדי ברכתו כי הכלי נתרוקן, והוא ע"ד משארז"ל לעתיד לבא שתוציא גלוסקאות יפות וכו', ר"ל כי יש בחיטים לגדל פירותיו ולתקן בחלב כליות חטה בלי מוץ ותבן וסובין ומורסין כי אלו הם מחטא אדם הראשון, ויהיה שיעורו כמו פירות המתגדל באילן כמו פת אפוי בגידולו ובתיקון יפה המתוקן אז ביותר ממה שהוא עכשיו ומנופה בכמה מיני נפה מן הטעם שפירשנו, וזה הוראה כי כלי התחתון הזה אין זה טבעו אלא (כי גוף) (שהוא כפוף) קומתו ושיעורו הרבה יותר מזה שלפנינו, והנה החטא של אדה"ר מעטה טעם הפירות, ועוד החטא של בני אדם מן הדורות שאחריו גרמו עוד יותר מיעוט אחר מיעוט עד הפחיתות הזו שאנו בו כעת, וכאשר ישוב העולם לימי עלומיו ולברכתו בהכרח הוא ישוב לטעמו וליפיו ולהודו, ואז ההנהגה עליונה הנוכח(יכריח לכל אחד ואחד) יוכיחו כי אם יש איזו ברכה בנמצאים ובנבראים ובנצרים ובנעשים, הארץ יריקו, והארץ תתן יבולה משוער אל הברכה הנשפעת, וכפי שיעור הברכה כך נמצאו המעדרים והפירות וצמחי האדמה וכל המציאות כולם,

⁴ חסד לאברהם א' יט – ואמנם אחר שאלא יסבול ברכה התכליתית אלא א"י מפני שבח הברכה אשר בה, ואמנם שאר העולם אינו שותה אלא מתמצית דא"י ויהיה ג"כ בשבח ומעלה אבל לא כמו א"י, ועי"ב אמרו רז"ל המעלה היא דוקא לא"י כמ"ש רז"ל עתידה א"י להוציא כלי מילת וכו', ולא ניתנה מעלה זו לח"ל מפני שח"ל אינה כלי מחזיק ברכה היא, אמנם כן בברכת של א"י יתברכו גם שאר הארצות, והנה מעלות א"י הוא שהוא ת' פרסה על ת' פרסה כולם מכוונים נגד פתח היכל לבנת הספיר כאשר יתבאר בעין הארץ בס"ד, ושאר הארצות יש להם שרים סביב לא"י והם שואבים שפע הקדושה ומשפיעים לחוץ, כמ"ש, אשר כל שר ושר שואב חלק השפעתו ממקום שפעתו להחיות עם רב שתחת ממשלתו, איש איש ממלאכתו אשר המה עושים ומשמרים את תפקידם צורת הנברא וטבעו ושיעורו ופעולתו, ולא ישתנה שום נברא ממציותו ע"י משטרו (נ"א שירו), וזהו כלל של סוד פרק שירה הנוכח, וזהו ההשגחה הראשונה אשר הקדוש ברוך הוא משגיח על הנמצאים כמשרז"ל שהקדוש ברוך הוא יושב וזן מקרני ראמים עד ביצי כינים, והכל הוא בהשגחה גמורה בהשפעה הנשפעת ע"י השוטרם המופקדים עליהם שהם צורות אל השפע לקבל מציא' ההשגחה מכל מין ומין שיהיה (מפני) (ממיני) ההשגחה הנ"ל:

⁵ חסד לאברהם – מעין א – נהר יט – אמנם א"י לא תחסר כל בה מפני שאינה תלויה בכוכבים כ"א במלאכים, וצבא השמים בשלימות ולכן הם בארץ שיעור תמונה שלימה ולכן ימצא הכל בה, כשם שנקודת המרכז כולל (וכל) העגולה בכלל, כך הא"י הוא נקודת המרכז של העולם כולו, והמלאכים מופקדים על כל (נשמות) גשמיות לצמחים והמתכות ושאר פרטי הדברים וכיוצא בזה. דרך כלל א"י שואב מן הקדושה וח"ל שואבת מן החיצונים ע"י התפשטות השבעים שרים כמ"ש בס"ד, וזמ"ל:

אמנם מהלשון ששלח לו ניגון ולא שירה מבואר ששלח לו ניגון מבורר שבכוחו להעלות רוח האדם מרוח הבהמה. אולי כיוון בזה להעלות אותו קצת עד כמה שאפשר להעלות גוי מהבהמיות. או אולי לפי המבואר כאן שהתורה עוסקת בהמשכת ברכה לעשב הבהמות, כיון שידע שהוא המשביר לכל העולם מזון בשנות הרעב, אולי שלח לו ניגון שעל ידו יתברך המזון שאצלו לכל העולם. או אולי לפי המבואר בחיי מוהר"ן תקפה שרבנו אמר שאם היו מראים ניגון של א"י לבעל תאוות ממון שממונו חביב עליו מגופו היה הניגון של א"י מבטל ממנו התאוה. אולי רצה לבטל ממנו תאוות ממון כמו שעשה יעקב כשהגיע לשכם כמבואר בתורה כז. או אולי עוד לפי המבואר בתורה רל"ז שיש בניגון כח המושך, אולי רצה לפעול אצלו שיעלה גשמיותו וימשך לראות את חינום של בניו ועי"ז יחזיר וישלח את שמעון ובנימין אליו, וגם לא יתנכל אליהם לומר מרגלים אתם כפי שעשה.

סוד הניגון שהוא ברור רוח האדם העולה למעלה מרוח הבהמה היורדת למטה (קהלת ג' כא)

יסוד העניין שניגון הוא ברור טוב מתערובת טוב ורע מבואר בתורה נד ובתורה רפב ועל יסוד זה בנויה תורה ג', ועיין לק"ה אישות ד' יז עפ"י חכמת המוזיקא ועפ"י תורה כב שיש קול ישר וקול הברא וקול מעורב שהוא הניגון ובו צריך להתקשר לקול הישר שהוא בחי" קול הקב"ה וקול הנשמה, ובכלליות נראה פשוט שאין הבדל בין ניגון בכלי או ניגון בפה כי העיקר הברור הוא בלב, כי רוח הבהמה יורדת למטה הכוונה כפשוטו שטבע הבהמה שפניה למטה לתור אחר מזון לקיים עצמה וזרעה ולא יותר, ויש הרבה בני אדם ובפרט גויים שרוחם יורדת למטה כבהמה, אבל משוכללת יותר שעיקר מחשבתם לא רק אכילה אלא גם כיצד למלא שאר תאוותיהם למטה בארץ. אבל רוח האדם עולה למעלה הכוונה בדיוק להפך שכל עסק הקיום הגשמי לא תופס במוחו אלא חלק קטן ההכרחי ביותר, וכל עיקר כוונתו כיצד להתנתק מהבלי עוה"ז ותאוותיו ולזכך עצמו ולהתחבר אל הקב"ה במחשבה דבור ומעשה.

וממילא גם בכל ניגון שמנגן או שומע, לא מבעי שהניגון גורם לו להמשך לאיזה תאוה (כידוע שיצירות המוזיקא הגדולות ומפורסמות שנקרא מוזיקא קלאסית היו רובן בהשראה של ע"ז או ניאוף), אלא אפילו מי שאוהב מוזיקא ושומע זמרים חרדים אבל נמשך לשמוע את השיר והזמר ודבקה נפשו וכל עצמו נכנס בהניגון, צריך לדעת שזה גשמיות גמור, אלא שהוא קצת למעלה מבהמה, דלא מצינו בהמה רוקדת ושמחה לקול ניגון, אע"פ שזה רוח אדם אבל לא רוח אדם העולה למעלה.

כי רוח אדם העולה למעלה זה רק כשמכח הניגון נכסף כולו ומשתוקק להקב"ה לעלות ולצאת מכל הבלי עוה"ז. זה עיקר הניגון הקדוש.

והכי נמי יש בחי" ניגון בכל לימוד זכות על אדם כשר ובנינוי כמבואר בהלכה, כי כל התקשרות לחלק הטוב מתוך תערובת טוב ורע הוא בחי" ניגון דהיינו ברור רוח אדם מרוח בהמה. וכן מבואר בתורה ג' ובתורה רפב ובתורה נד.

ואומר רבנו שעל כן הרועי צאן/טו האבות הקדושים נהגו לנגן כדי לברר את שירת העשבים מתוך המולת עוה"ז להעלות אותה מיין נוקבין לייחוד ייחוד פנימי ולהמשיך שפע קדושה וברכה למאכל בהמה, ולהעלות את עצמם מבהמה לאדם כנ"ל ע"י הניגון היו דביקים בו ית' ונכספים אליו בבחי' רוח האדם העולה למעלה. ובלק"ה מבאר דהיינו הך מה שהמשיכו מזון לבהמתם ומה שהעלו עצמם מבהמה לאדם, כמבואר בתורה רסו שע"י שפוגמים בסוכה שהיא בינה עילאה ששם שרש מאכל האדם אזי נופלים למאכל בהמה ועי"ז נגרע בשרשו מאכל הבהמה והבהמות מתות. נמצא כשע"י הניגון ממשיך שפע לבהמה וגם מעלה עצמו מבהמה לאדם נעשה התיקון השלם. ומבאר שם שהוא תיקון חטא אדה"ר שע"י שנפל מאדם לבהמה פגם במאכל בהמה, והצדיקים הרועים הקדושים עסקו בזה לתקן חטאו.

עד כאן ההקדמה

*

תורה סג [טו]

דע כי יעקב אבינו כששלח את בניו עשרת השבטים עם בנימין ליוסף שלח עמהם ניגון של ארץ

ישראל/י ניגון שמעורר לדביקות בו ית' ומבטל כל תאוות להבלי עוה"ז אפילו תאות ממון, והוא מכח השכינה השורה בפירות הארץ ע"י שתמיד עיני ה' אלקינו בה ואוירא מחכים בנעם השפלות ואריכות אפים, ושובע והסתפקות.

^{טו} צאן דייקא ולא בקר, כי צאן הולך מעצמו אחרי הרועה ואזי הרועה יכול לעסוק בניגון והתבודדות אבל בקר צריך הרועה לשמור כל הזמן שלא יברח, ועסוק בבהמות כל הזמן ויותר מוסכן ליפול למדרגת בהמה וכן משמע בגמ' שרועי בקר הם הנחותים ביותר.

^{טז} לא ידוע מתי והיכן נאמר התורה זו

^{יז} ניגון של ארץ ישראל – צ"ע לפי המבואר לקמן שע"י הניגון מעורר שפע יותר לירד לפירות א"כ לבאורה היה צריך לשלוח לו ניגון של מצרים כדי שיעורר שפע יותר למצרים? אבל לפי שעדין לו ידע שיוסף ישראל אלא חשב אותו לגוי משנה למלך מצרים, וגוי לא יכול לעורר יחוד פנימי

וזוה סוד שאמר להם יעקב אביהם **קחו מזמרת הארץ בכליכם וכו' (בראשית מג/י"ח)**, שאין הכוונה מזמרת הארץ לדבר הנקצר מן הארץ אלא כמו שפירש התרגום דמשבח בארעא, שהכוונה דבר הבא מן הארץ ומשבחים אותו או את הקב"ה שברא אותו **בח' זמר וניגון ששלח על ידם ליוסף, וכמו שפירש"י מזמרת לשון זמר וכו' (ב' ובוטף התורה יבאר שהכוונה למשקלות הניגון שרמזו לו במנחה ששלח לו מעט צרי ומעט דבש נכאות ולוט וכו', שהם שש סוגי ניגון שנים מהם מעט והשאר יותר, כפי משקל הניגון שרצה להשמיע ליוסף. ושלח בכליהם של בניו אולי הכוונה שינגנו לפניו בכלי נגינתם.**

ועתה יבאר הטעם שיעקב אבינו שלח למשנה למלך מצרים ניגון של ארץ ישראל/כ"א. ופותח רבנו בהקדמה –

כי דע, כי כל רועה ורועה יש לו ניגון מיוחד שמנגן לפי העשבים ולפי המקום שהוא רועה שם, כי כל בהמה ובהמה יש לה עשב מיוחד שהיא צריכה לאוכלו. גם אינו רועה תמיד במקום אחד.

ולפי העשבים והמקום שרועה שם כן יש לו ניגון. רוצה לומר שכוונת הרועה להעלות בניגון את שירת העשב שבאותו מקום שרועה את בהמתו, כדי לעורר שפע וברכה לאותו עשב, כדי שיהיה שפע מזון לבהמתו, לכן בכל מקום שרועה את בהמתו מנגן את שירת העשב הנמצא שם.

כי כל עשב ועשב יש לו שירה שאומר המלאך שלו האומר לו גדל [כ"ב]/כ"ג, **זוה בח' פרק שירה [כ"ד]/כ"ה** בח' דייקא, כי פרק שירה הוא מאד כללי והוא פסוק בלא ניגון/כ"ו וגם לא מפורט בו שירת כל סוג עשב לפי מקומו אלא רק הארץ

א"כ לשם מה שלח לו ניגון. וכנראה שיש סגולה גדולה בניגון של א"י גם כשישמע אותו גוי ימשך אחריו לרצות כבוד שמים וימצא המנגן לו חן בעיניו לעשות רצונו. וצ"ע.

ניגון של ארץ ישראל – צ"ע מה מיוחד בניגון א"י והאם לא כל הניגונים הם של א"י לפי המבואר לקמן שניגון הכוונה לפרק שירה. ואם הכוונה לארץ מה היא אומרת מדוע לח לו פירות דמשמע שהכוונה לשירת הפירות של א"י דווקא. ועיין חסד לאברהם? משמע שכל פרק שירה הוא על א"י שבה יש כל הפירות שבעולם וכל העולם ניזון ממנה. ונראה שעיקר שבח הארץ בפירותיה יותר משבח ארץ עצמה. לכן שלח לו ניגון של הפירות. וצ"ע כיון שמבאר שם שהכוונה למשקלות הניגון אולי הפירות ששלח היו רק רמז למשקל הניגון ולא שירת הפירות כלל. וצ"ע כי איזה ניגון שלח לו שלפ"י משמע שאינו מפרק שירה. אלא כמבואר בתורה רבו שניגון מושך את האדם למנגן ויגון קדוש ע"י מנגן קדוש מושך את השומע להמליך את הקב"ה כמבואר בתורה ג'.

י"י בראשית פרק מג (יא) ויאמר אלהים ישאל אביהם אם כן אפוא זאת עשו קחו מזמרת הארץ בכליכם והורידו לאיש מנחה מעט צרי ומעט דבש נכאת ולוט בטנים ושקדים: (יב) וכסף משנה קחו בידכם ואת הכסף המושב בפי אמתחתיכם תשיבו בידכם אולי משנה הוא: (יג) ואת אחיכם קחו וקומו שובו אל האיש: (יד) ואל שדי יתן לכם רחמים לפני האיש ושלח לכם את אחיכם אחר ואת בנימין ואני באשר שכלתי שכלתי:

תרגום אונקלוס (יא) ואמר להון ישראל אבוהון אם כן הכא דא עיבידו סיבו מדמשבח בארעא במניכון ואוחיתו לגברא תקרבתא ועיר קטף וזעיר דבש שפע ולטום בטנין ושגדין:

רש"י – מזמרת הארץ – מתורגם מדמשבח בארעא שהכל מזמרים עליו כשהוא בא לעולם:

גור אריה (מורה"ל) – [ויא] שהכל מזמרים עליו. לא שיהיה פירושו לשון 'תומור' כלומר שיקחו ממה שנקצר בארץ, זה לא יתכן, כי כל דבר נקצר ואין זה מנחה, כי לא תבא מנחה רק מדבר המשובח:

רבי יוסף בכור שור – מזמרת [הארץ] – לשון שבח וזמר, ממה שבני אדם רגילין לשבח בהם את הארץ, שאומרים "כמה טובה ארץ ישראל שיש בה פירות טובות כאילו", ומזמרים ומשבחים את הארץ:

צירור המור – ואמר א"כ א"פ זה עשו קחו מזמרת הארץ. כי אולי על שלא הולכתם לו מנחה, עשה עמכם מה שלא עשה עם אחרים. וכן אמר זאת עשו כמו שעשיתי לעשו, דכתיב (לעיל לב, כא) אכפרה פניו במנחה. ובכאן התקין עצמו לג' דברים, לדורון, למלחמה ולתפלה. לדורון, קחו מזמרת הארץ. למלחמה, י"א כי אחר שיהודה אמר אנכי אערבנו, המלחמה לו פנים ואחור. ול"ג שמלחמה היא רמוזה בזה הפסוק, באומרו מעט צרי מעט דבש, כי בכאן למדם סוד צנ"ד לב"ש. היוצא מזה הפסוק מראשי אותיות של צרי דבש נכאת ולוט בטנים ושקדים. והוא מסוגל לכל צרה, דכתיב בשש צרות יצילך (איוב, ה, ט), לפי שיש בו ו' אותיות. ובו כלול סוד סמני הקטרת, דכתיב קח לך סמים נטף ושחלת וחלבנה סמים ולבונה זכה (שמות ל, לד). ובכח זה השם נכנסו למלחמה והיו בטוחים שהשם ילחם מלחמותיהם. וזהו באים בכח מעשיהם, בכח שמות ובכח תפלתם ואמונתם:

י"ז צ"ע מדוע כתב רבנו וכו' שהרי לא ציטט את לשון רש"י.

² פרש"י – מתורגם מדמשבח בארעא שהכל מזמרים עליו כשהוא בא לעולם:

³ **כך נראה** מלשון רבנו "כי דע", שהוא לשון תירוץ וביאור על הנ"ל.

²² **המלאך המכה** ואומר לו גדל אינו יכול להשפיע בו עד שאומר שירה תחילה (שער מאמרי רשב"י)

²³ **מדרש רבה בראשית** – פרשה י פסקה ו א"ר סימון אין לך כל עשב ועשב שאין לו מזל ברקיע שמכה אותו ואומר לו גדל הה"ד (שם לח) הידעת חקות שמים אם תשים משטרו בארץ וגו' לשון שוטר (שם י) התקשר מעדנות כימה או מושכות כסיל תפתח.

וכן הגרסא בתורה א' תנינא אות ט' ככב ומזל אבל בתורה ט' ותורה נו הגרסא אין לו מלאך שמכה בו וכו' ובחסד לאברהם ד' ל' מבאר שמלאך ככב ומזל הם עניין אחד זה תחת זה. אבל עיין שם א' יט שזה רק בחול אבל בא"י יש רק מלאך ואין לככבים שליטה כלל אלא השגחה ה' לבדו.

וטעם שמכה בו מבואר ברמ"ע מפאנו יונת אלם פרק לט שזה רק בהתחלה לבטל הוויתו הקודמת דהיינו הזרע כדי לעורר בו כח הצמיחה.

²⁴ עיין חסד לאברהם מעין א נהר ז ונהר יט וטעין ד נהר ג. שער מאמרי רשב"י פי' על פרק שירה. שער המצוות לארז"ל פרשת ואתחנן. ספר אדם ישר להארז"ל סוף סדר בינה ותבונה. וזהו ח"א ו' וזהו חדש בראשית י. ותחומא כי תשא ה'.

²⁵ **שער מאמרי רשב"י** – פרק שירה: אמר אמר שמואל רציתי לסמוך אל הנו' מאמר אחר נמצא בביאור פרק שירה חז"ל גמור בכל לבבך ובכל נפשך לדעת את דרכי כו' סימן שמ"ם אר"ץ מ"ם ל"ויתן ד"גים י"מים מ"עניות ש"רצים א"לים שמים מה הם אומרים השמים מספרים כבוד אל כו' וכל העוסק בפ' שירה זו זוכה ללמוד וללמד כו'. וזוכה לימות המשיח ולחיי העה"ב כו': **דע כי הנה כל הנבראים שבעה"ז יש על כל אחד**

בכלליות ועשבים בכלליות. ומשירת העשבים נעשה ניגון של הרועה דהיינו שרועה צדיק שומע שירת העשבים דהיינו שירת המלאך/י¹³ האומר להם גדל וחזור הרועה ומנגן אותו להקב"ה ומעורר יחוד פנימי לעורר שפע חיות גדול יותר לעשב. וידוע שצדיקים שמעו שירת המלאכים/י¹⁴ וכמו ששמעו בת קול. ויהושע כשאמר שמש בגבעון דום/י¹⁵, אמר לשמש שהוא ישיר במקומה את פרק השירה שהיא שרה במהלכה.

וזוה סוד מ"ש (שם ד/ל) ותלך עדה את יבל הוא היה אבי יושב אוהל ומקנה, אע"פ שלפניו הבל כבר גידל צאן ובקר, יבל חידש לגדלם במדברות, לכן היה יושב באהל כחודש כאן וחודש כאן במקום שמצא עשב למקנה עד שכלה/י¹⁶, וי"א (מלבי"ם) שחידש לאכול מבשרם אע"פ שנאסר מאדם הראשון עד נח, ואולי פשוט יותר לומר שחידש עשיית גבינה וחמאה מחלב ועל כן גידל צאן. **ושם אחיו יובל הוא היה אבי כל תופש/י¹⁷ כינור ועוגב/י¹⁸** שחידש חכמת הניגון וניגן בה שירת העשבים כדי להרבות מאכל לצאן של יבל. צ"ע נמצא שיובל היה במדרגה גבוהה כזו ששמע נגינת המלאכים של כל עשב בכל מקום, ואולי בדורות ראשונים היתה האלוקות בנגלה הרבה יותר מדורות אחרונים, והיו חכמים

מהם מלאך אחד ושוטר ושר עליו בשמים וזהו סוד מ"ש רז"ל אין עשב למטה שאין מזל עליו למעל' מכה בו ואומר לו גדל ועל ידי השר ההוא הממונה עליו נמשך החיות והשפע אל הנברא ההוא. והנה השר ההוא אינו יכול להשפיע בו עד שהוא יאמר לפני השי"ת השירה הראויה אליו כפי מקורו ועל ידי כן ישפיעו בו ואח"כ הוא ישפיע חיות ומזון אל הנברא ההוא ונמצא כי כל אותן השירות הנו' בפרק שירה הנו' הם מה שמשוררים השירים והמזלות העליונים הממונים על כל התחתונים. והנה מה שאמרו שם בפ' שירה כי כל האומר פרק זה בכל יום זוכה לכל כך המעלות הגדולות הנכתבות שם. הטעם הוא לפי שנודע כי בצלם אלהים עשה את האדם ולכן כמו שכל העליו' תלויים ונאחזים בשיעור קומתו ית' הנק' אדם העליון היושב על הכסא כן כל הנברא' התחתון' שבעה"ז הם תלויים ונאחזים בשיעור קומת אדם התחתון וכולם מתברכין על ידו ולכן כשהאדם אומר בכל יום אותם השירות ויודע לכוון כל אלו הנבראים התחתונים איך נרמזים בו ונתלים באיבריו ויאמר אותן השירות הראויות לכל אחד ואחד הנה הוא גורם שפע ומזון (דף ס"ב ע"א) לכל הנבראים התחתונים כי כולם תלויין בו ולכן זוכה לכל המעלות ההם. ונבאר ענין שירה אחת מאתן השירות כדי שממנה תבין איך צודקת השירה ההיא עם הנברא הפרט ההוא הנה שם אמרו וז"ל כלבים מה הם אומרים בואו נשתחוה ונברכה לפני ה' עושנו. והענין הוא במה שהודעתין כמו שיש הוי"ה דהיהין דב"ן בעולם העשיה שהיא כנגד הנקב' והוי"ה זו נקראת נפש הנקבה כך יש בקליפה בנקבה הטמאה אשר שם בחי' המיין נוקבין שלה והיא הנק' כל"ב שהוא בגמטריא ב"ן גם כן ונמצא כי הכלבים הם יונקים מן המיין נוקבין שבקליפ' העשיה המכוונת כנגד מיין נוקבין דקדושה וזהו סוד פסוק והכלבים (ד"ש דס"א ע"א) עזי נפש כי הם מבחינת העשיה הנקראת נפש שהיא הוי"ה דב"ן אלא שהם מבחינת הנפש של הקליפה העזה של העשיה וז"ש עזי נפש. האמנם נודע כי אפילו הקליפות ניוונים משפע הבורא ית' בסוד ומלכותו בכל משלה ונמצא כי אפי' הכלבי' שהם טמאים עכ"ז תחילת יניקת שפע שלהם הוא מן הוי"ה דב"ן הנקרא נפש של עשיה דקדוש' ומשם נמשך אל נפש קליפה דעשיה הנקראת כלב עליון בסוד הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי ומשם נמשך אל הכלבי' התחתונים שבעה"ז ולכן שר הכלבים אומר פסוק זה לפניו ית' ולכן כתיב נברכה לפני ה' עושנו ולא אמר בוראנו או יוצרנו כי אינן אלא מבחי' העשיה ולכן האומר פרק שירה יכוין כשיאמר לפני ה' עושנו כי זו הוי"ה היא בהיהיין העולה ב"ן שהיא נפש העשיה:

¹³ צ"ע בזה אולי בזמנן ידעו הצדיקים את פרק שירה עם הניגון של כל פסוק.

¹⁴ אע"פ שיש מחקרים היום שבכלים רגישים מאד אפשר לשמוע את קול שירת העשבים, בוודאי אין זו שירת המלאך שהיא רוחני גמור (אולי כמו בת קול), אלא אולי איזה בחי' שיוורת ומלבשת גם בגשמיות בקול שלא נשמע באוזן רגילה אלא במכשירים מיוחדים, אבל בוודאי זה קול גשמי. גם מה שטוענים שזו שירת העשבים, זה לא פשוט אמנם שומעים קול אבל מקור הקול זה השערה של מחקרים גויים.

¹⁵ כמו ששמענו מרבי ישראל אבוחצירה זצ"ל שאמר בפליאה כיצד יתכן שאנו לא שומעים כמוהו את הלימוד במתיבתא של מעלה, הרי קולם כל כך חזק וברור.

¹⁶ תנחומא אחרי מות פרק ט' – "אז ידבר יהושע לה' ביום תת ה' את האמורי לפני בני ישראל ויאמר לעיני ישראל שמש בגבעון דום וגו'" (יהושע י) בקש יהושע לשתק את החמה א"ל "שמש בגבעון דום" לא אמר עמוד, אלא דום, למה אמר לו דום? שכל זמן שהוא מקלס יש בו כח להלך, דמם עמד, לכך אמר לו יהושע שיעמוד, שנאמר "שמש בגבעון דום". א"ל השמש ליהושע, יהושע ובי יש קטן אומר לגדול ממנו דום, אני נבראתי ברביעי ובני אדם נבראו בששי ואתה אומר לי דום, א"ל יהושע בן חורין שהוא קטן ויש לו עבד זקן אינו אומר לו שתוק, ואברהם אבי הקנה לו הקב"ה שמים וארץ שנאמר (בראשית יד) "ברוך אברם לאל עליון קונה שמים וארץ", ולא עוד אלא שנתחווה השמש לפני יוסף, שנאמר (שם לו) והנה השמש והירח וגו', הוי שמש בגבעון דום, א"ל השמש ובי אתה גזור עלי שאדום? א"ל הן, א"ל וכיון שאני שותק מי יאמר קלוסו של הקב"ה? א"ל דום אתה ואני אומר שירה בעבורך, שנא' (יהושע י) "אז ידבר יהושע לה'" ואין אז אלא שירה שנאמר (שמות טו) "אז ישיר משה".

¹⁷ בראשית פרק ד (יט) וַיִּקַּח לוֹ לְמֶנְחָה שְׁתֵּי נָשִׁים שֵׁם הָאֶחָת עֲדָה וְשֵׁם הַשְּׁנֵיט צֵלָה: (כ) וַתֵּלֶךְ עֲדָה אֶת יָבֶל הוּא הָיָה אָבִי יִשָּׁב אֹהֶל וּמִקְנָה: (כא) וְשֵׁם אָחִיו יוֹבֵל הוּא הָיָה אָבִי כָּל תּוֹפֵשׁ כִּנּוֹר וְעוּגָב:

פרש"י – (כ) אבי יושב אהל ומקנה – הוא היה הראשון לרועי בהמות במדברות ויושב אהלים חדש כאן וחדש כאן בשביל מרעה צאנו וכשכלה המרעה במקום זה הולך ותוקע אהלו במקום אחר ומדרש אגדה בונה בתים לעבודת כוכבים כמה דאת אמר (יחזקאל ח) סמל הקנאה המקנה וכן ואחיו תופש כנור ועוגב לומר לעבודת כוכבים:

שפתי חכמים (ר) ופירוש אבי כלומר ראשון, ואמר במדברות כלומר לא כהבל שהיה רועה בישוב, וזו אומנות גדולה:

¹⁸ הגר"א פירש שחידש גידול מקנה במדברות כדי להתבודד לה' והוא אבי כל הצדיקים שהיו עושים כן. ולפי המבואר לקמן מובן יותר שעל כן נצרך לניגון כדי שלא יהיה רועה את עצמו ונופל למדרגת בהמה. אבל צ"ע נ"ל שרבנו יחלוק בזה לפי מה שביאר שהניגון דקדושה חידש לוי משמע שעד אז הניגון היה לגשמיות בלבד וצ"ע.

¹⁹ עיין תורה רלז שעיקר הניגון והכלי שיר הביא לוי לעולם כמבואר בזוהר שמות יט. שעיקר הניגון מסטרא דלואי וכו' (עי"ש שהכוונה משיכה לקדושה). ונראה שבאמת הראשון שניגן היה יובל אבל היה עדיין בעולם של תוהו וניגן לצורך הצאן ורעה את עצמו, ולוי הראשון שהשתמש בניגון לשם שמים.

²⁰ עי"ש רבי סעדיה גאון שהיה מחבר כתבי נגינה. והרד"ק כתב שהיה הראשון בחכמת הניגון. ועי"ש מלבי"ם שיובל לקח לחלקו את הנהר השני הסובב את ארץ כוש ששם הזמה והניאוף והוא היה ההתחלה אל הזמר והניגון. וכו' והגם שאח"כ שב הניגון לדבר נכבד הממציא הראשון היה להמשיך לב נשים וע"כ שמו עוגב מלשון שיר עגבים.

גדולים במזלות והמלאכים הממונים על כל דבר שעי"ז פעלו תאוותם ע"י עבודה זרה וכישוף אלא שלעומת זה היה היצה"ר גדול יותר, ועל כן השתמש בניגון ופרנסתו ותאוותיו ולא לתשובה ומעשים טובים/י"ד. או אולי כוונת רבינו רק לבאר מדוע ירדו לעולם שתי חכמות אלו בזמן אחר כיון שהן נצרכות זו לזו אבל בזמנם עדיין לא השתמשו בהן וצ"ע.

והטעם שנולדו ביחד/י"ח וחדשו גידול מקנה וחכמת הניגון בזמן אחד **כי תיכף כשהיה בעולם רועה מקנה, היה תיכף כלי זמר כנ"ל [י"ח]** אע"פ שלפי המדרש הם כווננו לעבודה זרה, שדרשו שם מקנה לשון קנאה, וי"א/י"ח ששרו שירי זימה לנשים/י"ח. רבנו לומד שמשמים כיוונו שירדו שתי חכמות אלה ביחד דהיינו חכמת גידול מקנה במדבר, וחכמת הניגון, כיון שהן נצרכות זו לזו, ואולי יובל לבד מניגון שירי זימה ניגן שירת העשבים לצורך פרנסה/י"ט, כדי שיהיה במדבר עשב למקנה והצאן של אחיו יבל.

וע"כ דוד המע"ה המלך עליו השלום **שהיה יודע נגן [י"ח/י"ט]** את שירת העשבים ולהמשיך שפע מאכל לבהמות, ביקש לנצל כשרונו זה **וע"כ היה רועה/י"ט** במדברות/י"ט, **כנ"ל** שדייקא במדבר ששם כמעט אין עשב למקנה צריך הרועה להיות יודע נגן את שירת העשבים המשיך שפע לעשבי המדבר למאכל הצאן. **מ"י(גם מצינו באבות העולם כולם שהיו רועי מקנה [י"ח]** כמ"ש (בראשית יג ב) ואברם כבד מאד במקנה וכו', וביצחק כתיב/י"ח ויהי לו מקנה צאן וכו', ויעקב היה רועה צאן לבן ואח"כ צאנו שלו, ובניו אמרו לפרעה/י"ט רועה צאן עבדיך גם אנחנו גם אבותינו, ויוסף היה רועה את אחיו בצאן, ומשה היה רועה את צאן יתרו במדבר) ובלק"ה מקח וממכר ד' ג'י"ג מבאר יותר עפ"י תורה רסו הטעם, שכיוונו בזה

^{י"ד} **לקמן מבואר** שהניגון היה לשני עניינים אחד כמבואר כאן להרבות מאכל הצאן ועוד כדי לברר רוח אדם מרוח בהמה, ונראה שעניין השני התחדש מאוחר יותר בזמן האבות כשנולד לוי כמבואר בתורה רלו.

^{י"ה} **עיין חזקוני שם (ד' כא)** ושם אחיו יובל – הענין מוכיח כי תאוים היו מדלא כתיב ביה ותלד עוד. ודרך הוא אצל רועים להיות מנגנים וכן תפרש גבי ואחות תובל קין נעמה.

^{י"ז} עיין תורה רלו שעיקר הניגון וכלי שיר הביא לוי לעולם. ואולי לוי הביא נגון כמדת דביקות חקש. כנח"י עתה ילוה לט"ז ע"ש.

^{י"ז} **מלבים שם (ד' כא)** ושם אחיו יובל. הוא לקח לחלקו את הנהר השני הסובב כל ארץ כוש ששם הזמה והנאוף, והוא היה ההתחלה אל הזמר והנגון ע"ד קחי כנור טובי עיר זונה נשכחה, שכן היה דרך המתעתעים לשיר שיר הזונה גם בבתי משתיהם גם בבתי אליליהם, שהגם שאח"כ שב הנגון לדבר נכבד, הממציא הראשון היה להמשיך לב נשים, וע"כ נקרא שמו עוגב מלשון שיר עגבים:

^{י"ח} **זמר לע"ז ולניאוף דייקא**, וכידוע שבך היה בכל הדורות וגם כשירדה לעולם חכמת הניגון הקלאסי של קומפוזיטורים מפורסמים בעולם רובם כווננו ביצירות המפורסמות לשתי תאוות אלה.

^{י"ט} **דהיינו לשתי תאוות בהמיות אכילה וניאוף.**

^כ שמואל א-טו י"ח, עיין לעיל ח"א תורה ג' ותורה נד

^{כ"א} **שמואל א-פרק טז (טז)** יאמר נא אֲדֹנָי עֲבָדְךָ לְפָנֶיךָ יִבְקֶשׁוּ אִישׁ יָדַע מִנְּגִן בְּכִנּוֹר וְהָיָה בְהָיִת עֲלֶיךָ רוּחַ אֱלֹהִים רָעָה וְנִגְן בְּיָדוֹ וְטוֹב לְךָ: (יז) ויאמר שאול אל עבדיו ראו נא לי איש מיטיב לנגן והביאותם אלי: (יח) ויען אָחָד מֵהַנְּעָרִים וַיֹּאמֶר הִנֵּה רֵאִיתִי בֵּן לְיִשִׁי הַלְחָמִי יָדַע נִגֵן וְגִבּוֹר חַיִל וְאִישׁ מִלְחָמָה וְנָבוֹן דָּבָר וְאִישׁ תֹּאֵר וַיְדַד עִמּוֹ: (יט) וַיִּשְׁלַח שְׂאוֹל מִלְאָכִים אֶל יִשִׁי וַיֹּאמֶר שְׁלַחָה אֵלַי אֶת דָּוִד בְּנֵךְ אֲשֶׁר בְּצֹאן:

מצודות דוד (טז) עבדיך לפניך – רצה לומר: אתה תצוה, והלא עבדיך המה לפניך, ונכונים המה לעשות אשר תצוה, ואמור להם אשר יבקשו איש יודע חכמת הנגון ומנגן בכנור. וטוב לך – כי בעבור שמחת קול הזמר, תלך הרעה:

^{כ"ב} **צ"ע** שהרי לפי המבואר במדרש (ילקוט המכירי תהלים קי"ח) על פסוק (תהלים קט"ז, ט"ז) "עבדך בן אמתך" שאביו שלח אותו למדבר לרעות צאנו כיון שחשב אותו לממזר והתבייש בו. ומרבנו משמע להפך שכיון שהיה לו הכשרון לנגן והחכמה לדעת ניגון כל עשב, על כן יצא למדבר לרעות צאן, כי בלא זה א"א.

^{כ"ג} **כמבואר** בוורה חדש שיר השירים דף סז: שהיה רועה במדבר.

גם ממה שאמר לשאול המלך (שמואל א' י"ז ל"ד): "...רעה היה עבדך לאביו בצאן, ובא הארי ואת הדוב ונשא שם מהעדר, ויצאתי אתריו והבתי ויהצלתי מפיו, ויקם עלי והחזקתי בקנו, והבתי והמיתיו. גם את הארי גם הדוב הפך עבדך" מכאן ראייה שהיה במדברות ששם נמצאים אריה ודב.

^{כ"ד} * שם

^{כ"ה} **שמואל א פרק טז (יא)** ויאמר שמואל אל ישי התמו הנערים ויאמר עוד שאר הקטן והנה רעה בצאן ויאמר שמואל אל ישי שלחה וקחנו פי לא נסב עד באו פה:

^{כ"ו} הנהר זו בסוגרים נמצאת כבר בדפוס

^{כ"ז} אברהם – בראשית יג ב'. יצחק – שם כו יד. יעקב – שם ל' לא. יוסף – שם לו ב'. בני יעקב – שם פז ג'. משה – שמות ג' א'. דוד – שמואל א-טו י"א. ועיין לק"ה מקח וממכר ד' ג' שכווננו בזה לתקן חטא אדה"ר. צ"ע דחזן מדוד לא מצינו שהיו יודעי נגן

^{כ"ח} **בראשית פרק כו (יד)** ויהי לו מקנה צאן ומקנה בקר ועבדה רבה ויקנאו אתו פלשתים:

^{כ"ט} **כמו שכתוב בראשית פרק מז (ג)** ויאמר פרעה אל אחיו מה מעשיכם ויאמרו אל פרעה רעה צאן עבדך גם אנחנו גם אבותינו:

^ל **לק"ה מקח וממכר ד' (אות ג)** ובשביל זה היו כל הצדיקים הקדמונים, שהם אבות העולם, רועי בהמות, כי הם עסקו בתקון חטא אדם הראשון פידיע, ועל כן היו רועי בהמות, כדי לחזר ולהמשיך המרעה והשפע להבהמות לתקן מה שפגם אדם הראשון שנפל לשפע של בהמה והמשיך השפע של בהמה לעצמו וגרם מיתת בהמות וחיות קדם זמנם. ועתה הם מתקנים זאת על ידי שרעו בהמות וחזרו והמשיכו השפע של הבהמות להבהמות וכן מובן בדברי אדוננו מורנו ורבנו זכרוננו לברכה במקום אחר שעקר פונתם במרעה בהמות היה לברר רוח האדם מרוח הבהמה בבחינת (קהלת ג' כא) מי יודע רוח בני האדם וכו', עין תורה ס"ג בלקוטי תנינא. הינו לברר שפע של אדם משפע של בהמה, כי זכבו עצמן מפל תאוות הבהמיות והחזירו השפעות הבהמות למקומן, ועל ידי זה המשיכו לעצמן רק השפע של אדם, וך וטהור בלי פסלת שהם בחינת מיץ ותקן

לתקן חטא אדה"ר שירד למדרגת הבהמה ועי"ז פגם בשפע של בהמה והם עי"י ניגון העשבים בררו רוח האדם העולה למעלה מרוח הבהמה היורדת למטה וחזרו למדרגת אדם והחזירו שפע הבהמה לבהמה.

וזה בחי' מכנף הארץ זמירות שמענו (ישעי' כד) ^א, פשוטו הכוונה לקצה הארץ או קצה וסוף זמן ששת ימות עולם, ולפי רבנו **היינו שזמירות ונגונים יוצאים מכנף הארץ ^ב** דהיינו מהעשבים העולים מן הארץ ככנף היוצא מהגוף להגביה עוף ^ג ועפי"י הסוד ^ד רומז למלאך מט"ט הנקרא כנף הארץ והוא המקבץ את כל שירת הברואים ומעלה אותם לעורר שפעם הקבוע להם, **כי עי"י העשבים הגדילים בארץ נעשה ניגון כנ"ל. ועי"י שהרועה יודע הניגון** דהיינו לנגן לה' את שירת העשב עי"י **הוא נותן כח כמות ואיכות בהעשבים ואזי יש לבהמות לאכול ולשבע**, כי הוא שפע הבא מלמעלה עי"י איתערותא דלתתא שיש בו שובע ^ה גדול מממות מועטת.

בפידוע וקבו. ועל פן נקראים הצדיקים הגדולים רועים בחינת שבעה רועים (מיכה ה' ד' ועיין סוכה נב: ותורה כב) על שם שהחזירו השפע והמרעה של בהמות להבהמות, ולא לקחו לעצמן משפע של בהמות כלום, כי זכבו עצמן לגמרי מתאוות הבהמיות וזכו לשפע של אדם כנ"ל: **(אות ד)** ועל פן נכנסין כל השבעה רועים לתוף הספה, כי ספה בחינת שפע של אדם, שזהו בחינת התקון הנמשך על ידי השבעה רועים וכנ"ל. ועקר גמר התקון של כל השבעה רועים הוא על ידי דוד המלך עליו השלום שהוא השביעי, שהוא גמר ויגמר התקון בשלמות על ידי משיח צדקנו שהוא דוד בעצמו ועל פן נקראת הספה על שמו בחינת (עמוס ט' יא) סבת דוד, כי דוד הוא מלך ישראל ועקר השפע נמשך על ידי המלך, כמבאר בדברי אדוננו מורנו ורבנו זכרנו לברכה. ועל פן המלך של ישראל צריך לזהר ביותר שלא יפיל, חס ושלום לשפע של בהמה, כי בו תלוי השפעת כל ישראל. על פן צריך לעסק בזה ביותר לברר השפע מבהמה לאדם. וזה שכתוב בדרך, (תהלים עח עא) "מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב עמו וכו". היינו כנ"ל שדיקא על ידי שהיה רועה בהמות וזה להיות רועה ישראל, לרעות ביעקב עמו. וכמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה שהיה שוקד ומשגיח מאד על הבהמות, כמובא בפרוש רש"י שהיה מוציא הגדיים תחלה ומאכילן ראשי העשבים וכו' ואחר כך התישים ואחר כך הוקנות וכו'. אמר הקדוש ברוך הוא, ראוי הוא זה לרעות את עמי ולכאורה הדבר תמוה שבשביל מרעה בהמות יזכה למלוכה, וגם על דוד בעצמו יקשה לכאורה מדוע עסק בזה וכי לא היה לו מצוות וגמילות חסד יותר לעסק בהם? היה לו לעסק בפרנסת עניים וכיוצא, שהם בודאי מצוה יתרה לרחם עליהם, מלעסק במרעה בהמות ולרחם עליהם? אך באמת עקר בונתו בזה היה כדי לתקן חטא אדם הראשון שהוא היה צריך לעסק בזה ביותר בפידוע. ועל פן הכרח לעסק במרעה בהמות ולרחם עליהם ולהשיג עליהם היטב כדי לחזור לתקן מה שפגם אדם הראשון, דהיינו לחזור השפעת הבהמות למקומו ולהחזיר לכל בהמה ובהמה השפעתה בפרטיות, כדי שיקבלו הבהמות השפעתם וחיותם הראוי להם לכל אחד ואחד כדי שהוא יחזור למעלתו להמשיך ולקבל השפע של אדם וכנ"ל. ועל פן על ידי זה דיקא זכה למלוכה לרעות ביעקב עמו, כי המלך צריך להמשיך השפע לכל עמו. על פן אי אפשר לו להיות מלך כי אם בשוכה להמשיך שפע של אדם, ויהיה נקי וזך משפע של בהמה, שזכה לזה על ידי מרעה בהמות וכנ"ל:

(אות ה) ובזה תראה נפלאות שעל פן נבוכדנצר הרשע, שהוא ההפך מדוד המלך עליו השלום, כי זה בנה הבית והושיב ישראל על אדמתם, וזה החריבו והגלם מארצם. על פן ענשו ה' יתברך בענש זר ומבהל מאד אשר לא נשמע מעולם, שהוא מה שנעשה בהמה והיה שבעה שנים, (שמות רבה ח' ב', תנחומא וארא ט', מצודות דוד דניאל ד' כט) כי כך ראוי ויפה לו, כי הוא מלכות הרשעה שהתגבר בתחלה על ישראל שהם בחינת מלכות דוד שיניקתם משפע של אדם, כי ישראל קרויים אדם וכו'. ועל פן נעשה בהמה ממש, כי מחמת שפגם כל כך במלכות דוד דקדשה מלכות דוד, כי הוא הראשון שהחריב את הבית המקדש שהוא בית דוד וכו' שהוא בחינת שפע של אדם כנ"ל, ומחמת שהוא ברשעו עמד כנגדם כל כך, על פן נפל לשפע של בהמה כל כך עד שנעשה בהמה ממש שבעה שנים. ועל פן היה בהמה שבעה שנים דיקא כנגד השבעה רועים שפגם בהם, כי הם כלם עסקו להמשיך השפע של אדם שהוא בחינת מלכות ישראל מלכות דוד כנ"ל, והוא פגם בזה כל כך על פן נפל לשפע של בהמה כל כך עד שנעשה בהמה ממש שבעה שנים וכנ"ל. וישרים דרכי ה' בי השיב עמלו בראשו והרעה לו מה שפגם וכנ"ל:

^א **ישעיה פרק כד (טז)** מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק ואמר רזי לי רזי לי אוי לי בגדים בגדו ובגדו בגדים בגדו:

מצודות דוד (טז) מכנף הארץ זמירות שמענו - ר"ל אני וחברי הנביאים שמענו בנבואה אשר בעת הגאולה תהיה כריתה והשחתה מקצה הארץ עד קצה ואחריה יהיה ההדר לכל צדיק וצדיק, ואומר - כשמעי הדבר הזה אמרתי הסוד האמור לי מביא רזון לי ואוי לי על השמועה כי הבוגדים יבגדו בישראל וירעו להם. ובגד בוגדים בגדו - ר"ל קבוצת בוגדים אשר יבגדו בהבוגדים ההם יבגדו גם המה בישראל ר"ל יהיה תגר ומלחמה בין העכו"ם וכולם יבגדו בישראל:

מצודות ציון (טז) מכנף - מקצה כמו לאחוז בכנפות הארץ (איוב לח). צבי - ענין הדר כמו לעטרת צבי (ישעיהו כח). רזי - קדמאה ענין סוד כמו וכל רו לא אנס לך (שמואל ב' יז). ופח - רשת:

^ב **ועיין ילקוט שמעוני בראשית פ"ד רמז לח מיום שבלעה הארץ את דמי הבל לא פתחה פיה לומר שירה וזהו שכתוב מכנף הארץ ולא מפי הארץ זמירות שמענו.**

^ג **עיין תורה יא בביאור הרב"ח שדבור הוא בחי' צפור.**

^ד **כמבואר בתורה יא אות ו' (ישעיהו כ"ד):** "מכנף הארץ זמרת שמענו", כי מט"ט הוא בבחינת כנף, לשון "ולא יכנף עוד מוריך" (שם ל), כי בו מתלבש הקדוש ברוך הוא בששת ימי החל כידוע:

ובחסד לאברהם א ז' - סוד פרק שירה באומרם שמים מה הם אומרים כו', ארץ מה היא אומרת כו', ההרים מה הם אומרים כו', כלב מה הוא אומר חתול מה הוא אומר, (וכן כל הברואים שבעולם) (וכיוצא), והשיר הזה (עולה הכל ביחד בכלל) (ועולה וכלל ביחד) מקבץ אותם שר העולם הנקרא מטטרון, מפני שהוא מופקד על שירת המשוררים לקבץ הכל ולהכניסו פנימה, ולשאוב אור קיום כל הנמצאים התחתונים ולתת להם קצבת מזונם ושפעם, ובהתעלות שירת המלאכים אל הכסא ושבת הכסא אל הספירות ושבת הספירות אל האיץ סוף ב"ה יתעלה יתקבץ הכל ונעשה שבת אחד ושיר כלול, ואז יושפע למטה אור המחיה את כולם:

^ה **עיין תורה מז שארץ ישראל ניזונת מבחי' אמת ליעקב ששם השבע והסתפקות ושמחה בחלקו, בחי' שפע כפול הנזכר בסוף תורה מ' ומבואר בתורה כג.**

וזה בחי' (ש"ה ב) ג' ו' הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע, היינו פשט הפסוק מדבר מראשית פריחת העצים להוציא פירות שזה באביב בניסן אז גם דרכן של הצפרים לשיר ולצייץ ורבנו דורש **שהנצנים** היינו ראשית גדילת העשבים שגדילים בארץ היא **ע"י הזמר והניגון השייך להם כנ"ל** שע"י ניגון שירת העשבים נמשך להם שפע וברכה. **נמצא שע"י הזמר והניגון שהרועה יודע** לברר משירת העשבים הוא **נותן כח בעשבים ויש מרעה לבהמות.**

עד כאן ביאר כיצד הניגון שהרועה מנגן מועיל לריבוי מאכל לבהמותיו¹⁹, ועתה יבאר כיצד הניגון מועיל גם לרועה בעצמו. שכיון שהוא כל היום בין הבהמות עלול מאד ליפול למדרגת בהמה. ונראה שזה לא חידוש יובל מזרע קין, אלא לוי בן יעקב כמבואר בזוהר שמות יט שניגון המושך את הלב לקדושה התחדש כשנולד לוי²⁰.

גם הניגון הוא טובה להרועה בעצמו, כי מחמת שהרועה הוא תמיד בין בהמות הי' אפשר שימשיכו ויורידו את הרועה מבחי' רוח האדם הנכסף בלבו ומחשבתו למעלה לעלות לדביקות בו ית', לרוח הבהמיות שכל חיותה לקיום הגשמי ההכרחי שלה למטה בארציות עד שירעה הרועה את עצמו כבהמה, בבחי' מה שכתוב על בני יעקב וילכו לראות לרעות את צאן אביהם וכו' (בראשית לז/א), ופירוש רש"י שהלכו לראות²¹ לרעות את עצמן²². דהיינו שלפי מדרגתם נפלו קצת ממדרגת הדבקות בהק"ה למדרגת בהמה ומחשבת הבלי עוה"ז, בגלל שהיו עסוקים כל היום בצרכי הבהמות. וע"י הניגון שהרועה מנגן ומברר את שירת העשבים ניצול מזה, כי הניגון הוא התבררות הרוח שמבררין רוח האדם מן רוח הבהמה בבחי' (קהלת ג) מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה נראה לפרש שרוח הבהמה היא חיות היורדת מלמעלה בלבד, והיא חיות מועטת בחי' רוח בהמה שכל חיותה רק לדאוג לצורך קיומה. אבל רוח האדם היא שמכח החיות היורדת למטה הוא מעלה כסופים לעלות למעלה ומעורר יחוד פנימי שמוריד חיות גדולה דקדושה של נשמות ישראל דהיינו רצון גדול להתדבק בו ית', כי זהו עיקר הניגון של קדושה הוא ללקט ולברר הרוח טובה כמבואר במקום אחר²³ [ס"ה] כי כל ניגון הוא ברור טוב מרע, וע"י שהמנגן יודע נגן דהיינו שדבוק בו ית' מברר את הרוח

¹⁹ בתקפא ש"ה א) ובתרלד ותשכט תוקן

²⁰ שיר השירים פרק ב (יא) כי הנה הסתו והסתיו עבר הגשם חלף הלך לו: (יב) הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו: פרש"י - (יב) הנצנים נראו בארץ - קרבו ימי החמה שהאילנות מוציאים פרחים והולכי דרכים מתענגים לראותם. עת הזמיר הגיע - שהעופות נותנים זמר וקול ערב להולכי דרכים. וקול התור - כמשמעו תורים ובני יונה דרך העופות להיות משוררים ומצפצפים בימי ניסן: ²¹ הוא הניגון שחידש יובל בן עדה ולמך שהיה מזרע קין ובעולם התוהו, וניגונו היה בעיקר לזימה וגם לרביי מאכל הצאן. אבל ניגון המושך לקדושה נתחדש בעולם התיקון בלידת לוי בן יעקב כמבואר בזוהר שמות יט הובא בתורה רלו.

²² ובתורה ג' מבואר באריכות עפ"י ע"ח ולק"ה שניגון של אדם לא כשר הוא בחי' שפע בהמה ורק אדם כשר מעלה אותו ומעורר יחוד פנימי שזוכה ע"י לניגון שהוא שפע של אדם.

²³ בדפ"ר - לרעות, בתקפא ותרלד - לראות, ומתרלו - לרעות. (עיין מגלה עמוקות ויחי ד"ה האסופו שגם כתב לראות)

²⁴ בראשית פרק לו (יב) וילכו אהיו לרעות את צאן אביהם בשכם:

פרש"י - (יב) לרעות את צאן - נקוד על את שלא הלכו אלא לרעות את עצמן (בראשית רבה פד יג):

גור אריה מהר"ל [וכד] נקוד על את. פירוש כי לעולם "את" הוא פועל יוצא לאחר - שהיו רועים אחרים, ונקוד על "את" שלא היו רועים זולתם רק עצמם, כי כל נקודה עוקרת התיבה, וכאן הנקודה עוקרת התיבה לומר שלא היו רועים אחרים. ואם תאמר אם לא היו רועים אחרים לא לכתוב כלל מלת "את" (קושיית הרא"ם), ואין זה קשיא, כי הכתוב מגיד לך כי הם היו אומרים בודאי לאביהם שילכו לרעות צאן אביהם, אבל האמת הוא שהיו רועים את עצמן. אי נמי שודאי דאם לא כתב "את" הייתי מפרש וילכו לרעות צאן אביהם' לא עצמן, אף על גב דלא כתב "את" - כאילו כתב "את", והשתא דכתיב "את" ונקוד עליו לעקור את המלה - דרשינן (ב"ר פד, יג) שהלכו לרעות את עצמן. והא דכתיב "צאן אביהם" - פירושו שגם צאן אביהם הלכו לרעות. ואם תאמר מה בא הכתוב ללמדנו בזה שהיו רועים את עצמם, ומאי נפקא מיניה, יש לומר דבא ללמדנו שלא באו לחטוא אלא מתוך אכילה ושתיה, כי האדם כאשר הוא נוטה אל דברים אלו היצר מגרה וסופו לחטוא, ודבר ידוע הוא זה:

²⁵ בדפ"ר ותרלד - לרעות, בתקפא - לראות, ומתרלו - לרעות. (עיין מגלה עמוקות ה"ל)

²⁶ לרעות את צאן - פרש"י (עפ"י ב"ר פד יג וע"ש טהרו"ו) נקוד על את שלא הלכו אלא לרעות את עצמן. ועיין במדבר רבה ג יג דהיינו לאכול ולשתות ולהתפתות, הובא בפ"י בעלי התוס' ובגור ארי-ה שם. (וכן אחי הממיה כתיב בראשית לו זה יסעו לאכול ועיין שמות כד יא ויחזו וכו' ויאכלו וכו' פס"י בלג גם ואונקלוס תרגם כאלו אוכלים ויסכל ניהם למדננסם) ועיין רא"ם שפי' רעיה לשון נתנהגה שהלכו להתייצק מה לעשות ביוסף. ועיין תוה"ח שחמ"ח אכילה היא עיקר הגורם שיהיה הלויק חשוק בעניו וע"כ שנאו את יוסף

²⁷ כמבואר בח"א תורה נד [דף סב:] ועיין לק"ה טרפות ב' ג' ולעיל בתורה רפב

²⁸ תורה נד אות ו' - ולהכניע הכח המדמה, הוא על ידי בחינת יד, בחינת (הושע י"ב): "ביד הנביאים אדמה". ויד, הינו בחינת שמחה, בחינת (דברים י"ב): "ושמחתם בכל משלח ידכם". וזה בחינת כלי זמר שמנגנין ביד, שעל ידי זה שורה הנבואה על הנביאים כמו שכתוב (מלכים ב ג): "קחו לי מנגן וכו'". כי הכלי הוא התאספות הרוח, והוא מערב טוב ורע. כי יש עצבות רוח, רוח נכאה (עיין משלי ט"ו ישעי' נ"ד מ"ג). רוח רעה, כנאמר בשאול (שמואל א ט"ז): "ובעתו רוח רעה". ויש רוח טובה, כמו שכתוב (תהלים קמ"ג): "רוחך טובה תנחני בארץ מישור". והוא בחינת רוח נבואה, רוח הקדש. אך כשהוא מערב טוב ורע, אינו יכול לקבל נבואות אמת. ועל כן כתוב בשאול (שמואל א י"א): "ויתנבא וכו' ויפל ערם", ופרש רש"י: 'לשון משגע'. כי היה מערב ברוח שטות, עצבות רוח. וזה שמנגן ביד על הכלי, הוא מקבץ ומלקט ביד את הרוח טובה, רוח נבואה, מתוך עצבות רוח. וצריך להיות ידוע נגן, שידע לקבץ וללקט ולמצא חלקי הרוח אחת לאחת, כדי לבנות הנגון, הינו השמחה. הינו לבנות הרוח טובה,

וקול הישר שבניגון שמושך את הלב למעלה אל הקב"ה. ועל כן על ידי הניגון שהרועה מנגן ניצול מרוח הבהמיות כי נתברר רוח האדם מרוח הבהמה על ידי הניגון כנ"ל :

ויש חילוקים רבים בנגינה, כי יש ניגון שלם שהוא שירת כל הבריאה שממנה מתפרנסים החיים, **ויש ניגון שהוא בכמה בבות** שהם חלקים מהניגון השלם **ויכולים לחלקו לבבות וענינים** וכל שר הממונה על מקום מקבל חלק הניגון המברך ומגדל את העשבים והפירות וכל הבריאה שממנה מתפרנסים החיים במקום שליטתו:

אחרי שביאר שכל עשב יש לו מלאך האומר לו גדל ע"י הניגון השייך לו כמבואר בפרק שירה, ורועה צדיק שיודע נגן בכוחו להמשיך ברכה וכח לעשבים שבמקומו ע"י הניגון השייך להם, עתה מבאר שגם כל הפרנסה לעולם באה באופן של ניגון ותחילה באה למלך ישראל שבארץ ישראל שהוא מקבל את הניגון הכללי של כל העולם דהיינו כל פרק שירה, ומחלק לכל שר לפי מקומו את הניגון השייך לו, והשר מסתמא מחלק לכל הרועים.

ביאור העניין שהפרנסה באה תמיד תחילה למלך נראה לבאר בפשטות כי המלך מדרגתו מעל העם, והפרנסה משתלשלת ברוחניות ממזל עליון¹⁰ מעולם לעולם עד שמגיע לעוה"ז ומתגשם. ובכל עולם יורד למלכות של אותו עולם, שהיא כתר של עולם שתחתיה, דהיינו בחי' המלך של עולם התחתון, שהוא המשפיע בעולמו למטה, בעולם שמוֹלך עליו, והשפע יורד על ידו עד המלכות של אותו עולם, ומשם לבתר העולם התחתון יותר כנ"ל, עד עולם העשייה שלנו שבו יש מרכבה למלכות, דהיינו מלך גשמי שמוכתר בכתר, הרומז למלכות העולם העליון, שממנו המלך מקבל, על מנת להשפיע לעמו שתחתיו¹¹ ועדיין הכל ברוחניות, בסוד הניגון בחי' פרק שירה שנותן כח פרנסה לגשמיות הארץ מלכות דעשייה.

ועיין זוהר תרומה קנג. מבואר שהמלכות המקבלת את השפע מלמעלה, כשהיא פונה לחלק את השפע לעולם התחתיה, מחלקת תחילה למלך, שהוא בחי' לב, ונ"ל דהיינו הך כנ"ל ומה שנקט ללב לומר שאע"פ שסדר ההשפעה למעלה הוא מח לב כבוד (דהיינו כסדר הפרצופים אבא ואמא זעיר ומלכות) אבל למטה בעולם העשייה הוא תחילה ללב דהיינו למלך ולא לחכמי התורה שהם המזח/סו¹².

הכלל שכל השפע היורד מלמעלה בלא איתערותא דלתתא הוא שפע מעט רק ההכרח לקיום העולם¹³, והוא נקרא שפע בהמה, היורד למטה, וזה סוד הניגון שמקבל המלך את הפרנסה בסוד הניגון של פרק שירה. וכשהרועה מנגן את הניגון הזה שקיבל מהמלך עולה השירה לעורר יחוד פנימי שעל ידו הפרנסה מרובה באיכות וכמות.

רוח נבואה, שהוא הפך עצבות רוח. כי צריך לעלות ולירד בידו על הכלי שמנגן, כדי לכוון לבנות השמחה בשלימות: וכשהנביא שומע זה הנגן מהיודע נגן, אזי מקבל ממנו רוח נבואה, שקבץ זה בידו מתוך העצבות רוח. וזה: "ונגן בידו וטוב לך" (שם בשמואל א י"ט). "וטוב לך" דיקא, שמלקט ומצרף הטוב מתוך הרע. ועקר התקבצות ובנין הרוח נבואה, הוא על ידי היד. כי שם פקדונות הרוחות, כמו שכתוב (תהלים ל"א): "בידך אפקיד רוחי", וכמו שכתוב (איוב י"ב): "אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש". וזה (שם במלכים): "והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'":

נמצא על ידי שמנגן ביד על הכלי זמר, על ידי זה מברר הרוח טובה מן הרוח רעה, שזהו בחינת רוח נבואה כנ"ל. וכל זה הוא בחינת הכנעת המדומה, שהוא בחינת הרוח רעה, רוח שטות, שרוצה לפגם ולבלבל את בחינת הרוח טובה, רוח נבואה. והוא נכנע ונתבטל, על ידי השמחה הבאה על ידי המנגן ביד כנ"ל. כי עקר התגברות המדמה הוא על ידי עצבות, כי המדמה הוא בחינת עצבות רוח, רוח נבואה, רוח רעה, שהוא מבלבל את הרוח טובה, רוח נבואה, שהוא בחינת זכרון הנ"ל, בחינת לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי הנ"ל. ועל כן אין יכולין לקבל רוח נבואה, רוח הקדש, כי אם על ידי שמחה, שהוא בחינת מנגן ביד, כמו שכתוב: "והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'", בחינת: "ונגן בידו וטוב לך" וכו' כנ"ל: וזה המנגן, צריך שיהיה יודע נגן כנ"ל.

¹⁰ כחז"ל בני חיי ומוזוני במזלא תליא, דהיינו שנוזל ברוחניות ממזל עליון שביג מדות של רחמים נוצר ונקח שהם מזל עליון ומזל תחתון שמהם נוזל הבנים חיים ומוזון. וכמבואר בתורה כג שהממון בשרשו הוא אור צח דהיינו מאורות שקודמים לספירות. כמבואר בתורה כד אורות הצחצחות.

¹¹ ובתורה ז' תנינא אות י' כתב שמקבלים מהמלכות. ולכאורה צ"ע כי שם מבאר שעל כן צריך ממשלה על אשתו שזה בחי' מלך ואילו כאן מבאר שצריך לזה ענווה שזה בחי' מלכות.

ועי"ש שרש הפרנסה בידי שבים החכמה ומשם מקבלת המלכות והביאור עי"ש - ים הוא בינה עילאה שבה מאיר מימי החכמה ובידיים רומז הצדיק ומרחיב את קו החכמה ונעשה רוחב הבינה שהיא כתר דז"א בחי' בני חיי ומוזוני במזלא תליא מילתא דהיינו בבינה שהיא הכתר דז"א. וזעיר אנפין הוא המלך משפיע למלכות בבחי' יחוד קב"ה ושכינתיה, ובבחי' צדיק וכנסת ישראל. איש ואשה. לכן הרוצה פרנסה צריך להיות לו ממשלה על אשתו כדי להיות בחי' מרכבה לזעיר אנפין. והממשלה היא ע"י שמכבד אותה ואזי מתרצית להמליך אותו.

¹² נ"ל אע"פ שאמרו חז"ל מאן מלכי רבנן, אבל הפרנסה היא תמיד למלך תחילה המולך בנגלה ואפילו גוי כפי שיתבאר בסמוך בפסוק אנת הוא מלכא וכו'.

צ"ע ממה דאיתא בהשל"ה הקדוש על מאמר חז"ל כל העולם ניוון בשביל חנינא בני וכו' שבביל הכוונה לצינור שדרכו נשפע השפע לעולם, ולפ"ז לכאורה השפע יורד לעולם דרך הצדיק ולא המלך. ובאמת כך מסתבר שהצדיק יסוד עולם שתכונתו כח ההתקשרות בין עולם לעולם ובהכרח שיש איזה צינור שהוא מרכבה ליסוד שדרכו מתחברים העולמות. ונ"ל שאע"פ השפע בפועל שיורד מכח הצדיק יורד למלך תחילה. ואפילו מלך גוי, אלא שהוא שפע של בהמה ואילו כשהמלך הוא צדיק בבחי' לפני כבוד ענווה אזי הוא שפע של אדם. וכמבואר במקום אחר החילוק בין שפע הבא ע"י תפלה לשפע הבא בלא תפילה.

¹³ הארכנו בזה בתורה עא תנינא עפ"י ע"ח שכ"ג ספ"ו, ולק"ה ע"ת ה' ג' ביאור כוונות ק"ש. שיש יחוד תדיר של חכמה ובינה שממנו נמשך שפע ההכרחי לקיום העולם ולא יותר. וכשיש בעוה"ז מי שמכח השפע הזה מתעורר לעשייה של מצווה עולה המצווה ומעורר יחוד פנימי שם שעל ידו נשפע שפע גדול מא"ס עד העולם הגשמי, בחי' שפע של נשמות ישראל.

העניין הזה שכל הפרנסה מקבל תחילה המלך מבואר בזוהר ולעיל בתורה טז תנינא, ובעוד תורות בח"ב ה' ו' וכאן מחדש שהפרנסה באה למלך בבחי' ניגון, הכללי שלכל העשבים, והוא מחלק לכל שר חלק מהניגון לפי המקום והעשבים שתחתיו, והדוגמא שמביא רבינו היא מנבוכדנצר שכתוב בו מפורש בספר דניאל שהוא האילן שכל המזון לעולם ממנו, ונראה שיש בזה בחי' והעיקר הוא הכלל שכל הפרנסה מגיעה למלכות העליון שהיא כתר של התחתון והמלכות מחלקת לכל העולם שתחתיה ע"י המלך המוכתר שבאותו עולם, אבל כיצד זה נעשה בגשמיים, לא ברור כי לא מסתבר שכל מלך ודע באמת לנגן ועוד את כל הניגון השלם, אלא נראה שהכוונה ברוחניות באיזה בחי' נעלמת, שאם הוא ישראל מצד מזלו אבל לגוי גם מזל אין אלא מצד בחי' המלכות ששורה עליו כח מלוכה. וכעין המבואר בתורה ז' תנינא שעל כן בעל צריך שתייהיה לו ממשלה על אשתו כדי שיוכל לפרנס אותה, ומדובר בכל בעל גם עם הארץ.

ודע שהמלך יש לו כל הניגון כולו בשלימות וזהו שאומרים שדוד המלך גילה לנו את פרק שירה שהוא הניגון

השלם [ט], כי הכלל שהפרנסה לעולם באה תמיד תחילה למלך (לעיל טז תנינא וזוהר תרומה קגג/א) כי המלך מרכבה לספירת המלכות שכל השפע מלמעלה מגיע אליה והיא מחלקת טרף לביתה שבעוה"ז, ועדיין היא פרנסה רוחנית והמלך מקבל ממנה בבחי' ניגון ומחלקו לשרים, אבל השרים שמקבלים מהמלך אין להם רק איזה חלק בניגון כי אמ"ב כל אחד לפי מקומו.

ועל כן אמר דניאל לנבוכדנצר, בפתרון חלומו שחלם וסיפר לדניאל שרואה אילן חזק וגבוה מאד עד השמים עד שנראה בכל הארץ, וענפיו נאים ופריו רב ומזון לכולם בו, תחתיו תחסה חית הארץ ובענפיו ישכנו צפרי השמים וממנו יזון כל בשר וכו', ופתר לו דניאל את חלומו ואמר לו **אנת הוא אילנא** אתה הוא האילן הגדול הזה שכולם חוסים בו וכו' **מזון ע"ג לכולא בני' (דניאל ד) ע"ה** ואתה האילן שהמזון של כולם ממנו. **כי נבוכדנצר שהי' מלך ויש לו כל הניגון יועל כן/ע"ו על ידו נמשך כל המזון ע"ה**, כי המזון נמשך על ידי הניגון כנ"ל משמע אע"פ שהוא גוי

⁹ וכן פרק שירה מיוחס לדוד המלך דייקא.

⁸ עיין זוהר תרומה קגג. מבאר שם שבעולם הזה הסדר הוא כבוד לב מח כי אכילת האדם נוטל הכבוד תחילה מהקיבה ומהפך לדם ושולח ללב והמבוחר שולח הלב למח. אבל למעלה סדר ההשפעה הפוך מח לב כבוד דהיינו מחכמה בינה לתפארת שהיא ועיר שהוא הלב וממנו לכבוד שהוא המלכות. אבל המלכות המחלקת טרף לביתה דהיינו לעולמות שתחתיה שהם עולמות בריאה יצירה עשיה מחלקת תחילה ללב שהוא המלך של כל ישראל בארץ ישראל ושולחן המלך מקבל תחילה לבן זו וזכות גדולה למי שאוכל בשולחן המלך ע"י ש.

זוהר תרומה קגג. – ומשקל זכיו ואמר ולב"ת ואח"כ פד בעי כשרועה המלכות לפלגא מזונא להאי עלמא לחלק מזון לזה העולם התחתון, אז ברישא יהיב ללבא דאיהו מלכא די בארעא בתחילה נותן את השפע ללב שהוא המלך שהוא הלב של כל ישראל בארץ ישראל, ופתורא דמלכא אתער בקדמיא מפל שאר בני עלמא ושולחן המלך נתעורר תחילה לקבל את השפע קודם כל שאר בני העולם, כי שלחן המלך הוא המקום של קבלת השפע כעין השולחן בבית המקדש שהיה עליו לחם הפנים, לכן וקפא איהו מאן דהוי בחושבנא דפתורא דמלכא אשרי מי שהוא נחשב ונמנה להיות סמוך על שלחנו של המלך, כלומר שמקבל פרס מבית המלך, ור"ל כי המלך ושריו הם מרכבה למלכות שמים והיושב לפניו הוא כיושב את פני הארון ה' צבאות, ובהיותו אוכל משולחן המלך ידע ויבין שזוהי ברכה רבה עד מאד מאת פני המלך ה' צבאות, הרי ודאי הוא חסד גדול למי שזוכה לזה, דהא אשתמודעא לאוטבא ליה בההוא טיבו דלעילא כי הוא ניכר במיוחד להטיב לו מחסד עליון, והיינו שמקבל אותו השפע מה שהמלך מקבל, ודא איהו טיבו וקשוט דעבד דוד לבני ברזלי וזהו החסד ואמת שעשה דוד לבני ברזלי ויהי באכלי שלחנה. זוהר וירא דף קז. – תא תני זכא ורלא איך הקב"ה זן ומפרנס את כל הגבאים, אם כן איך לך לומר איך לעסוק בתורה ובצדיקה איך לחם ושמלה, דכתיב פי הוא לקצות הארץ יביט הנה הארץ היא השכינה הקדושה, וקולתיה הם כל הגבאים המשלשלים ממנה למטה, והקב"ה שהוא ז"ל מביט ומשגיח למינה לון מזונא ולספקא לון מפל מה דאצטריוכו לתת להם מזון ולספק אותם בכל מה שצריכים ע"י המלכות, בגין דאיהו אשגח בה תדיר לפי שהקב"ה משגיח בהשכינה תמיד, דכתיב תמיד עיני ה' אלהיך בה הקב"ה משגיח תמיד בצדק ישראל שהיא סוד השכינה ומשפיע בה שפע האורד ומשחלשל מרשית השנה ועד אחרית שנה מהחכמה שהיא ראשית הספירות עד המלכות שהיא אחרית הספירות (כנודע שכלת שנה גי' ספירה), ומפרש בגין דארץ דא מה פתיב בה לפי שעל השכינה כתיב, ממרחק תביא להמה פי השכינה מביאה ומקבלת את לחמה ושפעה מספירת החכמה שהיא למעלה רחוק ממנה הרבה, ולב"ת איהו יתבת מזונא וטרפא לכל אנון תיוון ברא ואח"כ היא נותנת מזון וטרף לכל אותם החיות שהם מחוץ לאצילות, והיינו כל הכחות החיוניים והפיזיים של כל עולמות צ"ע, דכתיב ותקם בעוד לילה פי' שהשכינה יורדת בכל חצות לילה לעולם הבריאה, ותתן טרף לבייתה פי' שנותנת שפע מזון לפניו צ"ע, וחק לבערותיה וכן היא נותנת שפע מזון לחיוניות צ"ע, ועל דא ועל זה נאמר פי הוא לקצות הארץ יביט פי' כי הקב"ה יגיח על כל כללות מלאכי צ"ע, תחת כל השמים יראה וגם הוא יראה להשגיח על כל פרטי התחמונים, דהיינו לקבלו בני עלמא למינה לון מזונא וספיקא לכל מה דאצטריוך פל חד וחד לתת לכל בני העולם מזונם וספוקם לכל אחד ואחד כפי האריך לו, דכתיב פותח את ידך אתה ה' פותח את ידך, ומשביע לכל חי רצון ואתה משביע לכל חי פרנסתו כפי רצונו של כל אחד ואחד. (רמ"ק וכו"פ ומפסיק)

¹⁰ בדפ"ר - כ"א, בתרלד ומתולד - כל אחד

¹¹ בדפ"ר ובתולד - מזון, מתולד - מזון (כלשון הפסוק)

¹² הפסוק הזה מורכב מג' פסוקים שם ע"ש התיבה אנת מפסוק יט ותיבה מזון מפסוק יח והתיבה אילנא מפסוק יז.

¹³ דניאל פרק ד (יז) אילנא די חיות די רבה ותקף ורומה ימטא לשמיא וחזותה לכל ארעא: (יח) ועפיה שפיר ואנבה שגיא ומזון לכלא בה תחתיה תדור חיות ברא ובענפיה יסבגן צפרי שמיא: (ט) אנתה ואנתה הוא מלכא די רבית ורביתו ותקפת ורביתך רבת ומטת לשמיא ושלטתך לסוף ארעא:

פירוש – העץ אשר ראית אשר גדל חזק וגבהו יגיע לשמים וחזותו לכל הארץ. ונפיו יפה ופריו רב ומזון לכל בו תחתיו תשב חית השדה ובענפיו ושכנו צפרי אתה הוא המלך אשר גדלת וחזקת וגדולתך גדלה והגיעה לשמים ושלטונך לקצה הארץ.

¹⁴ גם בדפ"ר - הניגון ע"כ על ידו, מתרוצ - הניגון על ידו (תיבות על כן נמחק)

¹⁵ במהדורות שנת תרצו השמיט רבי שמואל הורוביץ את התיבות ועל כן, וכן היא הגרסא בכל הספרים היום, ואולי כי היה קשה לו לומר על גוי רשע כנבוכדנצר שבגלל שיש לו את הניגון זו הסיבה שהפרנסה עוברת דרכו, שהרי הניגון הוא ברור וגוי לא מברר, אלא הם שני דברים יש לו את הניגון בכח והפרנסה עוברת דרכו כיון שהוא מלך.

¹⁶ עיין זוהר תרומה דף קגג. ועיין תורה טז תנינא ותורה ה' תנינא אות י' את הפרנסה מקבל המלך תחילה גם עיין זוהר וירא דף קז. וזוהר ז' תנינא אות י'. שהפרנסה ע"י ספירת המלכות

ורשע כיון שהיה מלך על ישראל וכל העולם, נעשה מרכבה לספירת המלכות המחלקת טרף לביתה, אבל אין הכוונה שהיה יודע נגן אלא ממילא כיון שהיה מלך ומרכבה למלכות/ט"ו היה משלחנו מתברך העולם בפרנסה ובבחי' בכח ולא בפועל היה אצלו הניגון השלם, שאם היה ישראל צדיק יודע נגן היה יכול על ידו להמשיך שפע פרנסה לעולם.

ועל כן יעקב אבינו שהיה צדיק שידע את הניגון השלם, אבל לא היה מלך/פ"ו על כן לא יכול היה לנגן אותו להמשיך שפע לעולם אלא ע"י מלך או שר חשוב לכן **אף שלא הי' יודע אז שהוא יוסף הצדיק, רק כפי מה שסיפרו לו השבטים הנהגותיו של יוסף** שהוא משנה למלך, **שלח לו ניגון השייך לשר כמותו, כפי מה ששמע מבניו דרכיו והנהגותיו, כי יעקב רצה לפעול אצלו ע"י הניגון מה שהיה צריך [פ"א/פ"ב]** כמבואר בפרשה ששלח אותם להביא מזון ומסתמא רצה גם שלא יתנבל אליהם כמו שנהג לפני כן, ושיחזיר לו את בנימין ושמעון, **ע"כ שלח לו אותו הניגון של ארץ ישראל**. וצ"ע ביצד פעל עליו הניגון של א"י שיעשה רצון יעקב אבינו, האם ע"י הניגון נתברך המזון שבארצו יותר, או שברר אצלו רוח האדם מרוח הבמה לפי בחינתו, או שהניגון משך את לבו (כמבואר בתורה רבו סגולת הניגון) שימצאו חן בעיניו ויעשה רצונם, או לפי שבחיני מוהר"ן/ט"ו מסופר שרבינו אמר על ניגון של א"י שמסוגל לבטל תאוות ממון/ט"ז (כי הוא בחי' שפע כפול דהיינו אור האמת הגורם לשבע ושמה בחלקו) אולי לזה כיון רבינו שסבר שיוסף גוי בעל תאוה לאסוף ממון ורצה לבטל ממנו התאוה, כמו שעשה כשהגיע לעיר שכם שתיקן להם מטבע וביאר רבנו בתורה כז שביטל מהם תאוות ממון. והנראה לי שעיקר כוונת יעקב אבינו ע"ה שהיה צדיק הדור וכל מחשבתו ופעלו היה לתיקן העולם, עיין זוהר חדש פרשת חקת/ט"ז שיעקב אבינו שלח במנחה זו הרומות למלכות בכוונה שש מינים לרמזו לשש קצוות הכלולים בה, ורמזו לו שישראל ירדו לגלות

^ט עיין תורה ה' תנינא אות י' – כי יש שבעה אקלימים, ועל כל אקלים יש מלאך ממונה, בחינת (זכריה ד): "שבעה עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ", ועל כן בכל אקלים גדלים פרות אחרים, כפי הממונה, ועל כן הם נחלקים לשבעה אקלימים כנגד בחינת שבעה רועים, שהם בחינת תפלין, שמשם נעשין בחינת המלאכים כנ"ל והשפע כשירורת, מקבל אותה תחלה המלאך הממונה שם, ואחר כך יורדת דרך השדים השוכנים באויר, שהם מקבלים את השפע בדרך מעבר לבד, ואין יונקים ממנה רק כדי חיותם לבד, ואחר כך יורדת השפע למטה, לאותו המקום והשדה שהשפע הולכת לשם, ואחר כך מקבל המלך את השפע (עיין זוהר תרומה קנג). בבחינת (דניאל ד): "אנת הוא מלכא" וכו', שנאמר שם על האילן "דמזון לכלא בה" וכו'. וזה בחינת (קהלת ה): "מלך לשדה נעבד", שהמלך מקבל השפע מן השדה, דהיינו כשהשפע באה למטה, אז מקבל אותה המלך. וכל אלו מקבלין מבחינת שדי, ועל כן כלם נקראים על שם שדי, כי שד – על שם שדי", וכן שדה – על שם שדי, וכן העובד השדה נקרא על שם שדי, כמו שכתוב (ישעיה כ"ח): "יפתח וישדד אדמתו".

^פ נ"ל כי צדיק יסוד עולם מקשר עולם תחתון לעולם עליון ומקומו לפני המלכות שהיא המחלקת טרף לביתה, נמצא המלך צריך לקבל מהצדיק, ועל כן שלח יעקב ליוסף שהיה המשביר לכל העולם. וכדאיתא בשל"ה תורה אור (פרשיות וישב מקץ ויגש סוף אות ז) (ובמהדו' יד רמה חיפה תשנז אות כז) על מאמחו"ל כל העולם ניוון בשביל חנינא בני – בשביל לשון צינור, שדרכו עבר הפרנסה לעולם. אבל המלכות היא כלי ולא צינור כי מקבלת מלמעלה והופכת פניה לחלק למטה. וזה בחי' מלך. שבקדושה הוא נמלך מלמעלה ומולך למטה.

^{פ"ב} כן מלני גם בתורה נד ותורה ג' שנימו פועל כל השומע ע"ש. מסתמא יעקב רצה לפעול אלכו שחזיר את בנימין וחזיר על כן לא יכול היה יוסף להחזיק ממנו עס כלאשית מה א.

^{כ"ב} צ"ע כי בפשטות כח הניגון הוא לתת כח בעשבים כנ"ל ע"י שהרועה מנגן, אבל זה לא שייך בגוי, ויעקב חשב את יוסף לגוי. ואם נאמר שיעקב היה המלך שקבל את כל הניגון וחילק לשרים צ"ע כי נתבאר שזה מקבל המלך אפילו גוי.

^{כ"ג} חיי מוהר"ן סימן תקפה – שמעתי, שפעם אחת ספרו לפניו מנסיעת הרב הקדוש מברדיטשוב זכרונו-לברכה ליאס, ואיך שאסף שם ממון הרבה. אמר: נגון טוב מזה, ובפרט נגון של ארץ-ישראל בודאי טוב מזה. אם היו לוקחין פעל תאות ממון, שעליו דרשו רבותינו-זכרונו-לברכה (ברכות נד): "בבבל מארץ" (דברים ה, ה) – "יש לך אדם, שממונו חביב עליו מגופו", אף-על-פי-כן אם היו מראין לפניו נגון של ארץ-ישראל, היה נתבטל אצלו כל תאוותו אל הממון.

אמר המעתיק: עין בלקוטי תנינא סימן מ': מי שידע מארץ-ישראל וכו', בסוף המאמר מובן שם ששפע של ארץ-ישראל היא בחינת שפע בפולה, שעל-ידי זה נתקן תאוות ממון. וכן מבאר בלקוטי הלכות, הלכות ברפת-המזון, הלכה ד, אות טז, עין שם. ועין בלקוטי תנינא סימן ס"ג על ענין קחו מזמרת הארץ, רצונו לומר נגון של ארץ-ישראל וכו' עין שם. ויש לומר שהיו ששים אחר-כך: וקסף משנה קחו בידכם, בחינת שפע בפולה הנזכר-לעיל:

^{כ"ד} צ"ע לפי המבואר במעשה מבעל תפילה כמה קשה להוציא אדם מתאוות ממון יותר מכל תאוה אחרת, ושם לא נמצאה עצה אלא ריח המטבח בדרך מן הצד היוצאת מדרכו של הגיבור לחדש כוחו וכו'. ולפי המבואר בחיי מוהר"ן הנ"ל משמע שזה הרבה יותר פשוט ומדוע לא הציע להם שם עצה זו להראות להם ניגון של א"י. ואולי כיון שמדובר שם אחר הרוח סערה עוד לא היה ניגון של א"י.

^{פ"ה} זוהר חדש פרשת חקת דף סב: (עם מתוק מדבש) – ותא חזי, פד נחת יוסף למצרים וכו', כשיכר יוסף למצרים, חזא (דף סב ע"ב) יעקב ברחמיה לכה זאת יעקב כחכמה (כפרש"י על הפסוק וירא יעקב כי יש שבר במצרים, פי' שראה באספקלריא של קדש, שעדיין יש לו שבר במצרים, ולא היתה נבואה ממש להודיעו בפירושו שזה יוסף), ורמז לון דיתתון תמן למנחה וכו' לכוני שוריו לנס את המנחה שהיא המלכות, דתהוי מגינה עליהון בגלותא שהיה מנינה עליהם נגלות, ובהאי מנחה, שית סטרין בליין וזמנחה זו ששה קווות כלולים, ונרמזים בכוונת מעט צרי, ומעט דבש נכאת, ולוט, בטנים, וסקדים כדמפרש ואיל. וסאל מאי טעמא מעט מעט מהו הטעם ששלח רק מעט מעט, ומקדים ולמר תא חזי, פד בני נשא לא אתפרשו עובדיהון לעלא זא וכלא, כשני אדם אינם מכתיבים ומתקנים מעשיהם שהיו מקובלים למעלה, פדין סטרא דימינא אתרפיא אז לז הימין שהוא לז הקדושה, נחלש, ושלש שמאלא וסולט השמאל שהוא לז הסטרא אחרא, ועל דא ועל כן שלח יעקב רק מעט צרי ומעט דבש לכוני כי דבש דא תמר זהו דבש תמרים, ותמר הוא כלול מזכר ונקבה (כמונה זוהר כ"ס משפטים דף קכו ע"א, וז"ל כמה חביבה נכסת ישראל המי קב"ה ללא מתפרשא מניה, כהאי תמר דלא פריש דבר מן נוקבה לעלמין, ולא סליק זא בלא זא), וזא לכוני דאסתלק דכורא מן נוקבא שנסתלק הזכר שהוא ז"ל מן הנקבה שהיא המלכות, ולא היה אז יחוד ז'ו", ופדין אז נאמר מעט דבש שלח היה תמר שלם הכולל ז'ו". נכאת היינו פמה דאת אמר כמו שנאמר ויראם את בית נבחה שפירשו שהראש גנוז בשמיו, וכן כאלו נכאת פירשו ששלח כעוסי בשמים. הרי פרט ג' דברים כרי דבש נכאת, ועוד ג' דברים ולוט, בטנים, וישקדים, הא שתא דרגין הקא הרי יש כאלו ששה דברים כנגד השש מדרגות, דכלילין בהאי מנחה הכלולות בזמנחה זו שהיא המלכות.

במצרים ורמזו במעט דבש תמרים שמחמת העוונות נתמעטה השכינה והיא לבדה בלא בן זוגה, אבל יהיה לישראל מעט צרי דהיינו קצת רפואה בגלות ע"י המלכות דהיינו השכינה שתדע עימהם ע"ש. ומסתבר מאד שאין הכוונה שיעקב סיפר למשנה למלך מצרים שסבר שהוא גוי את העתיד לבוא אלא שכיוון במנחתו להמשיך קצת הצלה ורפואה לבניו כשירדו מצרים. גם עיין צרור המור בביאור מנחת יעקב זו שהיה בה סודות גדולים ורמזו בה שם קדוש להצילם מצרה, ולנצח במלחמות. ולפי רבינו שניגון שירת הפירות של א"י בכוחו לעורר שפע מלמעלה למטה לפירות, אולי אפ"ל שעל כן לפי שסבר שהוא גוי שלא יודע נגן, לכן שלח לו ניגון מבורר כבר, בכליהם של בניו, דהיינו בכלי נגינתם שינגנו לפניו, ניגון כפי מעלתו שהוא שר משנה למלך שע"כ רוב המזון עובר דרכו, וכפי שספרו לו הנהגותיו שהוא ירא אלקים כמו"ש את האלקים אני ירא, סבר יעקב שע"י הניגון של א"י אפשר שיעלה את רוחו מבהמה לאדם ויתעורר להעלות ע"י הניגון מיין נוקבין לעורר שפע מכח פעולת יעקב בו ע"י הניגון של א"י. ועי"ז יתבטל הרעב. וכפי שבאמת היה שבסמוך נתבטל הרעב אחרי שנתיים של רעב בלבד.

וזהו שאמר לבניו/18 קחו מזמרת הארץ בכליכם, היינו שיקחו בחי' הניגון הנ"ל שהוא בחי' זמרת הארץ כנ"ל בכלים שלהם. והורידו לאיש מנחה מעט צרי אינו אלא שרף של עץ ואינו מאכל **מעט דבש** כנראה דבש תמרים הוא היחיד משבעת המינים שנשתבחה בהם א"י **נבאת** פרש"י עפ"י המדרש ב"ר שעווה, וי"א בשמים (עפ"י פרש"י בישעיה לט ב' 18) **ולט בטנים ושקדים, הם בחי' משקולות ומדות הניגון** מעט משירת הצרי ומעט משירת הדבש וכל שירת הנבאות ולט בטנים ושקדים, וביחד היא שירה/19 מיוחדת לפעול רצונו אצל משנה למלך מצרים, **כי הניגון נעשה מגידולי הארץ/20** כנ"ל [2] נראה דלאו דווקא צמחים אלא כל שהארץ משתבחת בו, וגם מבואר בכאריז"ל שלא רק לכל עשב יש מלאך האומר גדל אלא גם כל הר ואבן יש לו מלאך שעל ידו הוא קיים ובלעדיו אין לו קיום כלל. וכן פרק שירה/21 היא שירת כל מציאות כגון שמים והרים וימים וכו' :

עד כאן ביאור חברותא לתורה סג תנינא

ועם כל דא אף על גב דנחמא ועס כל זה אף על פי שהשכינה ירדה למצרים, על ידי זה מעט צרי אתי מעט רפואה נא לישראל על ידי זה, (כמו שכתוב וימיה ח כי"ט הצרי אין בגלעד, ופי' הרד"ק, צרי היא רפואה לחלאים קשים), משום דיתבא בגלותא לפי שהשכינה ישנה עמהם בגלות.

18 בראשית פרק מג (יא) ויאמר אלהם ישראל אביהם אם בן אפוא זאת עשו קחו מזמרת הארץ בכליכם והורידו לאיש מנחה מעט צרי ומעט דבש נבאת ולט בטנים ושקדים: (יב) וכסף משנה קחו בידכם ואת הכסף המושב בפי אמתחתיכם תשיבו בידכם אולי משנה הוא: (יג) ואת אחיכם קחו וקומו שובו אל האיש: (יד) ואל שדי יתן לכם רחמים לפני האיש ושלח לכם את אחיכם אחר ואת בנימין ואני באשר שכלתי שכלתי:

19 אבל צ"ע שם כי כתוב ויראם את בית נכותה וכו' ואת הבשמים וכו' ואם בית נכותה הוא בית גזי הבשמים כפרש"י מדוע כפל לומר שוב ואת הבשמים.

20 ואין הכוונה לחכמת המוזיקה של היום שהיא שבע תווים בכל אוקטבא, שהתחדש ע"י הגויים בתקופה מאוחרת המצאה שאפשר לכתוב ניגון ע"י סמני תווים. אבל חכמת הניגון של ישראל היא בסוד טעמי המקרא וגם זה רק במקרא ואילו שירים וזמירות אחרים נראה שלא נהגו לכתוב ע"י סימנים. ואולי אפ"ל כוונת יעקב לצירוף חלקי שירת פירות ארץ ישראל, וברר וצירוף מהן ניגון אחד מיוחד לצרכו שרצה לפעול אצל יוסף.

21 צ"ע הרי נבאות פרש"י שעווה והיא לא מגידול הארץ אלא להבדיל מדבש שהוא מתמצית מהדבורה בעצמה כמבואר בגמ' בכורות.

¹⁸ עיין חיי מוהר"ן סימן תקפה

¹⁹ ועיין יערות דבש דרוש ג' – אמנם ידוע כי כל תנועת הגלגלים המה בקול ושיר כדדרשינן במדרש וילק"ש ח"ב רמז כ"ב שאמר יהושע לחמה דום שכשהיא הולכת אומרת שירה ואמרה מי יאמר שירה במקומי אמר יהושע אני אומר והיינו כי ע"י שירה יכולים להתדבק בשפעת שכינה ועי"כ יכולת בידם לקבל שפע וכל כוחות רוחנים אפילו הממונים על עופות מחצבים ודומים אין להם יכולת לקבל שפע ולהשפיע כי אם בשירה וזהו פרק שירה של כל עופות וכדומה וכ"כ האר"י ז"ל ובעל חסד לאברהם להדיא וכאשר יחדלו לומר אין להם יכולת להתדבק כ"כ וזהו קול של תנועת גלגלים אפילו חכמי יונים מודים עד שאמרו בשם פיטאגוראס שאמר בהיות אויר צלול והארץ שקטה מהזומים שומע קול תנועת הגלגל אבל עכ"פ הכל תלוי בשירה